Է. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 2,044 — Կ. ՊՈԼԻՍ, 1903 ՅՈՒՆԻՍ 9—22 — 26 ՐԷՊԻ ԻՒԼ ԷՎ", 1321—9 ՀԱԶԻՐԱՆ 1319 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Բիւզանդիոն

ՀԱՑԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻԶԱՆԴԻ ՔԻՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

پوزانتیون
ایشجی بوی وسیاسی غزته، صاحب ومدیری
پوزانت کچیان
مطبعه دار دره خانی باب عالی جاده سی ۲۳ نومرو ۲۵

ՍԵՂԱՆԱԿՈՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ՕՍՄ. ԱՐՁԷԹՈՒԼԹԵՐՈՒՆ ՄԻԱՑՈՒՄԸ

Օսմ. Հանրային Պարտուց միացման ծրագրին կարեւոր կէտերուն վրայ թէեւ յաղորդաբար տեղեկութիւններ տուած ենք թուղթերէն թերթերէն քաղելով, սակայն մեր ընթերցողներուն համար չահեկան կը համարինք կատարեալ ամփոփոյք մը տալ՝ նոյն ինքն ֆրանսերէն բնագրէն քաղելով։

* * *

1903 Սեպտ. 1/14ին չրջարերութեան մէջ գտնուող B, C եւ D Սէռիներուն տէր ոտրոյտած է 1,471,591 հատ նոր պարտաթուղթ հրապարակ տանելով որոց ամբողջ նոմինալը պիտի կազմէ 82,375,002 Օսմ. ոսկւոյ անուանական դրամագլուխ մը։ Այս պարտաթուղթեր իրենց մէջերնէ համահաւասար իրաւունքներ եւ առանձնաշնորհումներ պիտի վայելեն, եւ, հետեւապէս, ոտրնք Սէռիներուն մէջեւ խտրութիւնները ջնջուած են։ Նոր պարտաթուղթերը բերողին վճարելի են (ο Բէարէր)։ 22 Օսմ. ոսկիներ, կամ 20 անգլ. ոսկիներ կամ 500 ֆր։ նոց պիտի ըլլան եւ կամ իրենց բազմապատիկները։ Տարին 4 % տոկոս պիտի ունենան, Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան թողեալ տոերքերուն զուտ արդիւնքէն պիտի առնուին։ 1. Բրիջրիջէ կոչուած պարտաթուղթերուն տարեվճարը, մինչեւ որ այդ պարտաթուղթերը բոլորովին վճարուին լինան։ 2. 4 % տոկոս պարաքին հասմար, եւ Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն յատկացուած տարեվճարը 3։ ½ % գլխամասին վճարման անհրաժեշտ գումարն եւ Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն յատկացուած ամբողջական տարեվճարին մնացեալ մասը։ Ո եւ է կերպով չրջարերութենէ քաշուած պարտաթուղթերուն տոկոսները պիտի ուղղուին գլխամասի դրամագլխին վրայ,

Այս նոր պարտաթուղթերը պիտի կրկնեն «Օսմանեան Կայսրութեան փոխոխում միացեալ պարտաթուղթեր» անունը, (Obligations de la Dette Convertie Unifiée de l'Empire Ottoman)։ Օսմանեան Հանրային Պարտուց Վարչութեան մէջտեղ պիտի փոխանակուին արժէքերուն ձեւը գտնուած B, C, D Սէռիներու պարտաթուղթերուն հետ, հետեւեալ համեմատութեամբ. B Սէռիին համար 70 %, C Սէռիին համար 40 % եւ D Սէռիին համար 37½ % անուանական նոր պարտաթուղթի պիտի տրուի։ 32,375,002 Օ. ոսկւոյ դրամագլուխը պիտի ծառայէ, վերեւ ցուցուած սակերուն համաձայն, B, C եւ D Սէռիները փոխանակելու եւ պահեստի դրամագլուխին աւելցնելու առ նուազն 300,000 Օսմ. ոսկւոյ հնչուն գումարով մը։ Մնացեալ 1,460,000 ոսկին վերապահուած է այս դրամական գործողութեան ծախքերուն։ Նոր պարտաթուղթերը պիտի վաչխեն Մոնտարբէյի Կայսերական Ծէրմանին չնորհած բոլոր իրաւունքները, առանձնաշնորհումներն ու երաչտաւորութիւնները, եւ Օսմ. Հանր. Պարտուց Վարչութեան մէջ ներկայացնելու պարտաւորութիւնը կը փոխանցուի Մոնտարբէյի Ծէրմանին։

Դիւանագէտը պիտի հաստատուի Սակարանին մէջ կատարուած գնումներով, եթէ պարտաթուղթերուն գինն անուանական արժէքէն վար է, կամ վիճակահանութեամբ եւ 100ին 100 վճարմամբ, եթէ պարտաթուղթերուն գինն անուանական գնոյն հետ գլուխ գլխի է և կամ անկէ աւելի։ 1890 Ապրիլ 18/30ի պայմանագրով Բրիջրիջէ պարտաթուղթերուն սահմանուած 430,500 ոսկիի տարեվճարը պիտի հատուցուի Օսմ. Հանր. Պարտուց Ընդհ. հաստիքներէն մինչեւ որ այդ պարտաթուղթերուն մնացեալ մասը (1932) Սակայն եւ այնպէս Կայսերական Կառավարութիւնն իրեն կ'վերապահէ, ուզած ատենն եւ իր հաշուոյն համար, Օսմ. Բրիջրիջէ կոչուած պարտաթուղթերը փոխելու կամ վճարելու իրաւունքը։ Եթէ երբեք որոշէ Բրիջրիջէ կոչուած պարտաթուղթերը փոխել, պիտի կրնայ համաձայնութեան նոր պարտաթուղթեր առնել, 430,500 ոսկիի տարեվճարին անունը յատկացնելով։ Այս պարտաթուղթերը Փոխոխում Միացեալ Պարտուց ամբողջացնող մասը պիտի կազմեն, առանց կարգի եւ իրաւունքի խտրութեան։

Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան գուտ հասոյթներն եթէ 2,157,375 ոսկիէն ալ աւելի ըլլայ, յատկացուած մասը Կայսերական Կառավարութեան և Հանրային Պարտուց Վարչութեան միջեւ պիտի բաժանուի 75% և 25% համեմատութեամբ։ Սակայն 1932ին սկսեալ, յորում Բրիջրիջէ կոչուած օսմ. պարտաթուղթերը բոլորովին պիտի սպառին, բաշխուած պիտի հատուցուի 1,726,875 օսմ. ոսկւոյ հասոյթից գուտարն հիմ առնուելով, եթէ սակայն յիշեալ պարտաթուղթէ յատկացուած փոխոխուած կամ վճարուած չեն։ Վերոյիշեալ յատկուածական հասոյթէն Հանրային Պարտուց Վարչութեան ինկած 25% բաժինը պիտի գործածուի Միացեալ փոխոխեալ պարտաթուղթերուն և Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն յատկացուած ամբողջական տարեվճարին մնացեալ մասը։ Ո և է կերպով չրջարերութենէ քաշուած պարտաթուղթերուն տոկոսները պիտի ուղղուին գլխամասի դրամագլխին վրայ,

Տարեչրջանի մը ընթացքին մէջ եթէ երբեք պատահի որ հասոյթները 2,157,375 ոսկիէն պակաս ըլլան, պակասը գումարը պիտի առնուի տոկոսներէն կամ ի հարկին, պահեստի գլխաւոր դրամագլխէն։ Պահասին տեղ առնուած գումարներն ետ պիտի տրուին յաջորդ տարեչրջանին կամ տարեչրջաններուն մէջ, արտասովոր գլխամասերու սահմանած հատուցից յաւելեալ գումարներէն առնուելով։ Պահեստի գրամագլուխը պիտի աւելնայ իր տոկոսներով, երբ սակայն այդ տոկոսները կամ տարեչրջանները մէջ գործածուած վերեւ յիշուած պէտքերուն։ Երբ պահեստի գրամագլուխին 2,000,000 ոսկւոյ հասնի, Օսմ. Բրիջրիջէ կոչուած պարտաթուղթերը փոխելու կամ վճարելու իրաւունքը։ Եթէ երբեք որոշէ Բրիջրիջէ կոչուած պարտաթուղթերը փոխել, պիտի կրնայ համաձայնել նոր պարտաթուղթեր առնելով, 430,500 ոսկիի տարեվճարին անունը յատկացնելով։ Այս պարտաթուղթերը Փոխոխում Միացեալ Պարտուց ամբողջացնող մասը պիտի կազմեն, առանց կարգի եւ իրաւունքի խտրութեան։

Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան գուտ հասոյթներն եթէ 2,157,375 ոսկիէն աւելի ըլլայ, յատկացուած մասը Կայսերական Կառավարութեան և Հանրային Պարտուց Վարչութեան միջեւ պիտի բաժանուի 75% և 25% համեմատութեամբ։ Սակայն 1932ին սկսեալ, յորում Բրիջրիջէ կոչուած օսմ. պարտաթուղթերը բոլորովին պիտի սպառին, բաշխուած պիտի հատուցուի 1,726,875 օսմ. ոսկւոյ հասոյթից գուտարն հիմ առնուելով, եթէ սակայն յիշեալ պարտաթուղթէ յատկացուած փոխոխուած կամ վճարուած չեն։ Վերոյիշեալ յատկուածական հասոյթէն Հանրային Պարտուց Վարչութեան ինկած 25% բաժինը պիտի գործածուի Միացեալ փոխոխեալ պարտաթուղթերուն և Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն յատկացուած ամբողջական տարեվճարին մնացեալ մասը։ Ո և է կերպով չրջարերութենէ քաշուած պարտաթուղթերուն տոկոսները պիտի ուղղուին գլխամասի դրամագլխին վրայ,

Մոնտարբէյի Կայս. Ծէրմանով Բոնմիլի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն համար սահմանուած տարեվճարին և ի վերջոյ անոնց յատկացուած գումարներուն տեղ, մինչեւ որ Միացեալ փոխոխեալ Պարտքին ամբողջովին վճարուի լինայ, 270,000 ոսկւոյ տարեվճար մը սահմանուած է, 1903 Սեպտ. 1/14էն սկսեալ։ Ասկից զատ, Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերը պիտի օգտուին այն բոլոր գումարներէն, որք Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան գնած կամ գնելիք պարտաթուղթերու չափ պարբերներէն կամ վճակած գլխամասերէն յատկ պիտի գան։ Այս պարտաթուղթերը նոյնպէս 40% հատհամասութեամբ պիտի մասնակցին վերադարձումի։

Մոնտարբէյի Կայս. Ծէրմանով Բոնմիլի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն համար սահմանուած տարեվճարին և ի վերջոյ անոնց յատկացուած գումարներուն տեղ, մինչեւ որ Միացեալ փոխոխեալ Պարտքին ամբողջովին վճարուի լինայ, 270,000 ոսկւոյ տարեվճար մը սահմանուած է, 1903 Սեպտ. 1/14էն սկսեալ։ Ասկից զատ, Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերը պիտի օգտուին այն բոլոր գումարներէն, որք Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան գնած կամ գնելիք պարտաթուղթերու չափ պարբերներէն կամ վճակած գլխամասերէն յատկ պիտի գան։ Այս պարտաթուղթերը նոյնպէս 40% հատհամասութեամբ պիտի մասնակցին վերադարձումի։

Մոնտարբէյի Կայս. Ծէրմանով Բոնմիլի երկաթուղագ պարտաթուղթերուն համար սահմանուած տարեվճարին և ի վերջոյ անոնց յատկացուած գումարներուն տեղ, մինչեւ որ Միացեալ փոխոխեալ Պարտքին ամբողջովին վճարուի լինայ, 270,000 ոսկւոյ տարեվճար մը սահմանուած է, 1903 Սեպտ. 1/14էն սկսեալ։ Ասկից զատ, Բումելիի երկաթուղագ պարտաթուղթերը պիտի օգտուին այն բոլոր գումարներէն, որք Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան գնած կամ գնելիք պարտաթուղթերու չափ պարբերներէն կամ վճակած գլխամասերէն յատկ պիտի գան։ Այս պարտաթուղթերը նոյնպէս 40% հատհամասութեամբ պիտի մասնակցին վերադարձումի։

ԳՕՂՈՒԹԻՒՆ ՀԵՏԵՒԱԿԻՐ ԽԱՂԱՄՈՒՐԹԵԱՆ

Մէկէն Բէյօղլի դէպ ի ներքեւ Գալաթիոյ կողմէն իջնողը կամ Գալաթիոյ կողմէն Բէյօղլի ելլողը նկատել ըլլալ։ Կարմիր գոյն ալ «Վտանգ տեղը» բառերուն վրայ ըլլալով ներքնոյ շրջանակներուն դէպ, ցասալի հետեւանք մ'առնելիք է վերջը, ինչպէս կ'պատմէ հետեւեալ նիւթդ, Կոչնակ Մ. 31 Խոտիէր դէպ գողցած բղխնոցները մը դէպ։

Բնիկ Տրապիզոնցի Պ. Յ. Մ., պատուաւոր ծնողաց զաւակ, և քաղաքիս *** վաճառանի Տեսուչ Պ. Ա.ի աներոջդի, մօտ 2—3 տարիէ ի վեր քաղաքս կ'գտնուէր, Տրապիզոնի Իթթիհատական վաճառատան դրկած ապրանքները ծախելու, ի փոխարէն տասնեակով 48 ոսկի տարեթոշակ մը։ Ներկ Յ. Կարնոյ մէջ քնանկամաքար իր փեսային տունն հիւր պիտի ըլլար, այլ հոն մանուկներով հասնի և հօր—հօքի, կանայ սեզոններուն ինչպէս նաեւ արքատ երեկոյիներուն համար տասնեակ պիտի չբաւէր։ Հետեւաբար իր քով գտնուած ապրանքն ալ կարծեմ սկսած էր մէջ խաղալ։ Նկատելով որ տար'վ ալ Գիտանը պտի վերջոյ, խորհեցաւ մեծկակ բանի մը ձեռնարկել։ 1902 Հոկտ. սկիզբը Բուիկ կարնէնտայի վաճառական Սամրաֆեան Բարսեղ էֆ.ի հասցէին զրկուած և Լամտոնի Մ.ին Պանքայէն վճարելի 70 լիրանոց երկու չէքերը, որք ոչ յանձնարարական (non recommandée) պահարաններու մէջ զրուած էին, կերպիւ խլելի թղթատուներէն ձեռք կ'անցնէ, (մեծ խրատ եւ զգուշութիւն անոնց որ արժէքաւոր իրեր և չէքեր չպահպանագրաւած պահարաններով կ'զրկեն, թղթատան մէկ—երկու ղրշ. աւելի չվճարելու կծծոտթեամբ), և չէքերուն ետեւի կողմը գրուած փոխանցման մէջէն Բարսեղ էֆ.ի անունը ղգուշութեամբ քերծելով մելանոյն գրով կ'յաջոդի իր անունն յարմարցնել, և իբրեւնասհանութիւնու անուան փոխանցել։ Անոնք եւս այլոց, մինչեւ որ չէքերը Պանքան երթալով, փոխարժէքը կ'գանձուի։ Ադէին Բղեցի վաճառականին ի զուր կ'սպասէր Բարսեղ էֆ.ի հասցէին զրկուած չէքերու փոխարէն ստացական կամ ուէ գրութիւն մը։ Ճարահատ հեռագրով Կարնի։ Պատասխան առացաւ թէ չէքերն իր ձեռքն հասած չեն։ Երկաթուղի երկար փոստառքներէ ետքը, պաքէտարեալ ամերիկացի Գալեցիին հեռագրեցին՝ յայտարարով թէ ղրկած չէքերը կորսուած են, հանելեցք Պանքային նոր չէքեր առնելով զրկել։ Մինչ պանքան արձանագրութեանց դիմելով կ'պատասխանէ թէ «այդ չէքերուն փոխարէնը վճարած է»։ Կրկին հեռագրով, գէ'թէ փոխանցողներու անունները կ'ինդրեն, որ կարգ մը Եւրոպացիներու անուններէ եաք, Տրապիզոնցի Իթթիհատական եղբարց անուններն ալ կ'յայտնեն, աւելցնելով թէ կարելիցիր մը առորագրութիւնն ալ մէջը կ'գտնուի։ Առոր վրայ Բարսեղ էֆ. Ամերիկացի գիւտն ըրած պէս ուրախացած, այս օրերս Տրապիզոն Իթթիհատական հասցէին նամակ մը պատրաստելով, ընդ միոյն պատուհան առանալու նպատակաւ կ'խորհի իրենց գործակատարին ևս նամակին տակ երկտող մը գրել տալ։ Այս խնդրանքը կ'փութայ Պ. Յ.ի ականակը։

Հոս է որ խնդրոյն վիպական մասը կ'սկսի՝ ուրախութենէն արբշիռ բարեկեցով ներս կ'մտնէ, և թեւէն ուսին անցընելով կ'ըսէ. «Ես գողց գոցս»։ Պ. Յ. միամտօրէն արտասանուած այս խօսքէն յանկարծակիի եկած, կ'գուռնատ և կ'սկսի գոդդոալ։ Բարսեղ էֆ. կարծելով թէ յանկարծական հիւանդութիւն մ'ունեցաւ, կ'արդնէ.—Ինչ չգէ կ'գոդաս. հիւանդացար՞ր—Ո'չ կ'պատասխանէ Պ. Յ.։ —Ուրեմն հրամմէ՛ մեր սենեակն երթանք, կարեւոր բան մը պիտի ըսեմ քեզի։ Պ. Յ. կարծելով թէ Բարսեղ էֆ. քնելու համար կ'ենթադրէ, որ գէտ որոշ պատասխան մը չի կրնար առնել։ Պ. Ա.ի խըղճը բանօք կարգ մը պատեաւոր վաճառականներ անմիջապէս խնդրոյն միջամտելով, 20 ոսկի վճառուց հատուցում, և հինգ ոսկի ալ Աղքատախնամին տալ կ'որոշեն, որոյ արդիւնքն 95 հատ Օսմ.ոսկւոյ պատկանէին գումարին կ'յանգի։ Արգանատելին Յ. անմիջապէս հայրենիք մեկնեցաւ։ Ահա՛ խրատ մը թղթախաղն իբր անվնաս զբօսանք կամ պատեաւոր ժամանց նկատողներուն։

ԹԵՄԱԿԱՆ ԴԻՊՔԵՐՆ Ի ՏՐԱՊԶՈՆ

ՏՐԱՊԶՈՆ, 2 Յնս.

Անցեալ չաբթու Գաւառական Ժողովոյ անդամոց կազմէ հանրագրութիւն մը կ'պատրաստուէր Նախագահին ուղղելու, որով պիտի պահանջուէր ըստ օրինի Մայիսի Ժողովոյ ընտրութեան և վարժարանաց պիւտճէի վաւերացման կարեւոր գործերն հոգալ. սակայն այդ առաջարկն Սահապետ Մ. Հօր կտաց հակառակ ըլլալով, երբ կ'լսէ հանրագրութեան տալ. րագրելիը կ'բարկանայ «Ներկայացնելուն պիտի պատեհ եմ.» սպառնական խօսքերով, և ոգի ի բուն կ'չանչոդ հաստղել այս ու այն որպէս զի յետագային այդ ընտրութիւնը, չդիտնէք ի՞նչ պատճառներով, չկրնան ընել։ Գաւառ. Ժողովոյ Ատենապետն այդ ձեռնարկին հետեւանաց ծանր վախճան մ'ունենալուն վրայ վատահ, որ քան որ ինքն ալ առորագրեր էր, խոհեմութիւն համարեց հանդոլոյտ հանրագրութենն ետ ձգել և ինքն յանձն առաւ նոյն խնամատով գրաւոր դիմում մ'ընել Բազաք. Ժողովոյ Ատենապետին. սակայն դժբախտաբար այդ գրութիւնն ալ սպասած ամբողջական գաւառապատումը։

Ատաղձագործ Հօր այդչափ ընդդիմանալն և յատկիկային այդ յամառութիւն անսպասած հետեւանաց դէմ արդարացուցիչ միակ փաստն է եղեր ներկայ Բազաք. Ժողովոյ Սեպտ. ի մէջ ընտրուիլը, որով ըստ իր հաղորդն Սեպտ.ին միայն չբջանը կ'լրանայ, մինդեռ կ'տեսնայ նոյն այդ բացառաբար անժամանակ ընտրութեան առիթը ձգուած արձանագրութենն աչքէ անցընել, տեր յայտնապէս որոշուած և չեղուած է թէ այդ ընտրութիւնը մինչեւ Մայիս ուժ ունի։

*** Օրուան նորութիւնն է Գարակէօղեան Պ. Միհրանի հարստահաց հրամանագրի ձգձգումը, որ կախում ունի Ատաղձորդի քահանայքէն։ Քանի մը ամիսներէ ի վեր յանկարծ և ոչնչէ պատճառաբանութեան ատենին անցած էր. ամէն մինդեռ դիմոյ որպէս զի իր բաղձանաց համաձայն պէտք եղած վարկազրկութիւնն ընէ. սակայն ատեն ատեն ինչ մը պատրուակ կ'գտնէ։ Ատոր վրայ Բարսեղ էֆ. Ամերիկայի գիւտն ըրած պէս ուրախացած, այս օրերս Տրապիզոն Իթթիհատական հասցէին նամակ մը պատրաստելով, ընդ միոյն պատուհան առանալու նպատակաւ կ'խորհի իրենց գործակատարին ևս նամակին տակ երկտող մը գրել տալ։ Այս խնդրանքը կ'փութայ Պ. Յ.ի ականակը։

Հոս է որ խնդրոյն վիպական մասը կ'սկսի՝ ուրախութենէն արբշիռ բարեկեցով ներս կ'մտնէ, և թեւէն ուսին անցընելով կ'ըսէ. «Ես գողց գոցս»։ Պ. Յ. միամտօրէն արտասանուած այս խօսքէն յանկարծակիի եկած, կ'գուռնատ և կ'սկսի գոդդոալ։ Բարսեղ էֆ. կարծելով թէ յանկարծական հիւանդութիւն մ'ունեցաւ, կ'արդնէ.—Ինչ չգէ կ'գոդաս. հիւանդացար՞ր—Ո'չ կ'պատասխանէ Պ. Յ.։ —Ուրեմն հրամմէ՛ մեր սենեակն երթանք, կարեւոր բան մը պիտի ըսեմ քեզի։ Պ. Յ. կարծելով թէ Բարսեղ էֆ. քնելու համար կ'ենթադրէ, որ գէտ որոշ պատասխան մը չի կրնար առնել։ Պ. Ա.ի խըղճը բանօք կարգ մը պատեաւոր վաճառականներ անմիջապէս խնդրոյն միջամտելով, 20 ոսկի վճառուց հատուցում, և հինգ ոսկի ալ Աղքատախնամին տալ կ'որոշեն, որոյ արդիւնքն 95 հատ Օսմ.ոսկւոյ պատկանէին գումարին կ'յանգի։ Արգանատելին Յ. անմիջապէս հայրենիք մեկնեցաւ։ Ահա՛ խրատ մը թղթախաղն իբր անվնաս զբօսանք կամ պատեաւոր ժամանց նկատողներուն։

ՄՈՒՏ ՏԵՂԸ ԲՒՐՈՂ ՈՒՏԵԼԻՔ ՄԸ

Մարդս կ'ապրի ո'չ միայն օդով, այլ և առողջ ապրելու և հիւանդ չըլլալու համար, ուրիչ կենսական կերակուրներու ալ պէտք ունի։ Մարդս կ'քաղէ իր կերակուրներն երկրէն, ուր կ'գտնուին առաւօրէն, օդին մէջ ապրող թռչունները, անասուններու, դաշտերու մէջ ապրող անասունները, գետերու մէջ ապրող ձուկերը, պարտէզներու մէջ մշակուած ծաղերու պտուղները, բանջարանոցներու մէջ բուսացուած կանանչղէնները, արտերու մէջ սերմանուած ցորենն ու իր նմանները և այլն։

Ամէն սեսակ անդնական սարերն ուենալով հանդերձ, մտնելու չէ թէ մարդուս առողջութենէն ու կեանքէ պէտք ևղածը, ինչո՛վ կրնայ ընել մարմինն և ի՛նչպէս կրնայ զանի չարքաչնել։ Ընդհակառակն, ի՞նչ պէտք է ընել հիւանդ, ցաւագար չըլլալու, մէկ խօսքով ինանասաց մահով չմեռնելու համար։ Իրաւ է որ մարդուս խելքը բարձր ու վեհ է, բանականութիւնովը ու եսովը պատիր Աստուծոյ է, բայց սա ևս ճշմարիտ է թէ խելքն իր պաշտօնը, գործը կատարելու կարող ըլլալու համար, մարմնին հետ միութիւն մը կազմելու է։ Մարդը գործիք մ'է, ինչպէս մարմինը, որ պէտք ունի իր պարտաւորութիւնները կատարելու։ Մարմինը մարդին քնակարանն է, թէ որ ուերակ ու խարխուլ տնակ մը, և հաստատ ու առողջ տուն մը քնակելուն մէջ մեծ տարբերութիւն մը կայ, նոյնպէս ալ խիտ կարեւոր է մարդուս խելքին համար գիտնալ թէ մարմինը կրնալ ու առողջ, կամ հիւանդ ու ցաւագար՞ է։ Խելքին համար նպաստաւոր է կրնալ ու առողջ մարմնի մը վարձակալ ըլլալ։ Ցաւալի պիտի ըլլայ երբ մարմինը տկար ևս հիւանդ ըլլայ։ Ուսան ամենագուստն է թէ մարմինը քնակարանին աշխատակուստն է թէ մարմինը քնակարանին արտասովորն ուսքան չեզնի ըլլալով, առողջարար ուտելիքներով մնանի. այս պայմանով հաստատ ու գիմացկուն ըլլալով, միտքն ալ հանգիստ պիտի ապրի, ինչպէս որ քնակարան մը հաստատ ու գի-նի չեզնելու ըլլալու համար, չենաստանելիներէն հաստատ ու գիմացկուն տեսակ փոխարկելու տակալու կարող պիտի ըլլայ։ Երկրորդին համար աղէկ քար, աղաղ, կիր ու ախտակ գործածէ և ամէն օր մի քանի ժամ միայն կենաց գործարանները գործեր։ այս երկրորդ տունն ալ հաստատ ու կայուն պիտի ըլլայ, բայց առանձինն չատ տարիներ պահա պիտի դիմանայ։ Գալով երրորդին, վար տեսակ քար, հողախառն աւազ, տորֆին կիր և թեյ տախտակ գործածէ և բնաւ հոգ չտանի գործարարներուն, այս տունն ալ տրամաքին ձեւերով, աչքի հաճելի ու սիրուն կ'երեւայ, և անոնք որ չեն տեսած գործածած նիւթերն և կառուցման եղանակը չեն գիտած, պիտի ըսեն թէ այս երեք տուներն ալ հաստատուպէս լաւ են և հաստատ ու գիմացկուն։

Մեծ սխալ, դի այսպէս չպիտի ըսէին, թէ որ անոնք բան տեսած ու գիտած ըլլային. տառդը սա է թէ առաջինը պատրաստեր է ճարտարապետին, անոնցնէն հասատատ ու գիմացկուն է, ուր կամ վարձակալ ջ ուրան, զուարթ ու հանգիստ սրտով պիտի քնակին։ Երկրորդ տունն ալ բաւական տարիներ պիտի գիմանայ, վարձակալն ալ գոհ պիտի մնայ, բայց ինչ որ ալ ըլլայ, առաջինին չատ ո՛չ արժէքաւոր և ոչ ալ գիմացկուն պիտի ըլլայ։ Գալով երրորդին, չպիտի վարձուի ըսուղ երբեք և պահնչին վրայ ծուած փորրիկ գլխարկով։ Հասերբոհեսը կ'ըսպասէր, վասն զի արձակուրդ տուած էին սիկառի գործարանին մէջ, —կ'սպասէր, նշանածին վրայ միայն խորհելով։ Հասերբոհեսը կ'հանդուրժէր բախտակիրոջն այս Բարեկենդանին որուն չէր մասնակցեր, իր նշանածին սպասելու հնացման մէջ քրնեած։ Բայց մարդիկ հետիոտն ու կառքով կ'անցնէին ւոբհեսն ու չաքաղով նաւարկութիւն, Թռչուն ծաղիկներու և փոքրիկ գունաւոր թուղթերու մանդիւն մը մէջէն, զոր երբորդ ու չորրորդ յարկերը, ւոբհեսն ծալի մարուն անվաստաւար, ի՝տեղացիներն առանձնապէս զուսնելու նպատակաւ։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԼՅ ՍԷՐԱՕ

Թարգմ. ՅԻՐԱՅՐ ԵՒՐԱԿԱՑԻ (Շար.)

(*).—Քանի փարախոց երկար գլանիկ մը։

ԲԱԽՏԻ ԽԱՂԵՐՈՒՆ ՉՈՒՀԵՐԸ (39)

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ ԻՍԱԼԵԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Ե.

Անոնցմէ ոմանք խոշոր ծրարներու և այլ երկայնասայլ ուրուականներու նըմանէին, բայց Բարեկենդանի մեծ խնայեղութիւնը կ'յուիչտակէր, կ'գերագրգռէր քաղքենի կիները։ Մինչ կողմէ, բոլոր արհեստները բանուկ կ'ըլլային այս օրերու։ Շատ սպրանքներ կ'ծախուէին և այրերն իրենց տունը կ'դառնային չէնս ու գուարթ, խիտ ու պիրկ խնայութեան մը ձևրան ողբերէն ետքը։ Այս հեղիկ ու աչքսատակը կիներն ո՞րքան երջանիկ էին ժողովրդական այս տօնին առթիւ, որուն կ'ինայէր մասնակցիլ, և կարմիր նարօտով զարդարուն կապոյտ ու ձերմակ այն ծրպատումին առթիւ, զոր երեւակայած էր Լուիզէլլա Ֆրակալա և անմիջապէս ընդունուած էր այս գիւային Բարնէլա Նաատէյնէ։ Ամենքն ալ հոն էին, գալ ի ձեռին, զարմանարար բաներ պատմելով արդէն թափորին վրայ որ պիտի երեւէր, չափազանցելով, իրարու հակառակ խօսելով, պոռալով, խնդալով, վանգակաւորին վրայ իյնալով տեսնելու համար թէ կասը մը ծայր տուած էր Թանգարանին կողմէ։ Միայն երբեմն ամպ մը կ'քօղարկէր աղնիւ դէմքը Լուիզէլլայի—որուն թոխ աչքերը կ'թափանցէին մասամբ մը թեան մը ներսերը։ Թերեւս միտքը կը չարչարուէր սա գալատարին վրայ թէ իր պատգամին վարդապետները պիտի տպուռ տէին ֆօչեանցիներով, թերեւս կ'ուզէր խանութը տակաւին բաց պահած ըլլալ Բարեկենդանի այս չահաւոր եղ. օրով։ Այնքան բնազդորէն գրաւած էր զինք վաճառատի ձեր։ Կարծես թէ հասնուած կան վաճառքի մը միակ փրկութիւնն անոր մէջ կ'գտնէին։ Կամ թերեւս ներքնապես կ'ցաւէր բացակայութեանը վրայ իր ամուսնոյն՝ Չէզարէ Տրակալայի, որ այս վերջին առիներուս չաճախ կ'ծանէր կ'քալէր, և այս եղ. օր ալ առաւօրէն անյայտ եղած էր։ Բայց այս ամէնէն վատ անցուկ էին։ Լուիզէլլա Ֆրակալա մէկ պատգամին միայն կ'տրթնար կուգար, գլխանոցը ծած, ի զուր փնտռելով փոքրիկ անկիւն մը դետեղուելու համար մայթը ընծանելէն որ եկած էր առանց տրաբերուելու և զոր ամենքը կ'մերժէին լռիկ, իրենց չատուկ տեղը չտալու համար, ի րնդ որում իրենք մէջ ըսելով թէ մայր ու աղջիկ պոմ չունէին և աղէկ պիտի չերեւային պատգամին վրայ։ Երրորդ կարգը դրին մայրը,— միշտ ցնդղատալի ներթափանց և մինչեւ մատներուն ծայրը ֆաներանոթ մէջ փաթթուած,— աղջիկը, իր խոշոր և անթափանցօրէն մարգատեաց աչքերով և ուռուցիկ չրթներով,—եղբայրը, միշտ սովալուկ,—նոյն իսկ չաքարիկ մը չունենք, կ'մրմնային երթեւին, մարգուկեան դէմ իրենց չատիճանական բարկութեան մէջ մրմռալով։ Բայց բարեկենդանային մեծ ծփանքը, որու չշուկը կ'աւելնար անդադար, այս մարգատեաց ընտանեաց ալ պարուներց։ Անհուն չարժում մը կար կառքերուն միջեւ. ուրկէ սկսած էր ֆօչեանցիներուն մարտը, և մրանկիներով զարդարուն սալայինները միջեւ, որք զուռատը բամբակներէն կերպասներ հագած երկսեռ ղորմելի դիմահարդարներով լեցուն էին։ Ռօսի ապարանքին միւս կողմը, Բարսեղեան օրիորդները փակած էին իրենց պատշգամները, սանտիրեանին սգաւորութեան պատճառաւ։ Սակայն Տօն Ճէնարօ Ռուսական կերպասէ սարաղով, և չաքրիկներու պարին ուշադրութեամբ, հետեւող պատգամ մը կատարելէ ետքը Դօլէաս փոդդէն, և կանչուելէ ետքն հարևրաւոր պատշգամներէ՝ ուր կ'գտնէին իր անդրանկները, ներկայ ու ապագայ չանախորդները, իր ակռաները գցած էր ի Սանդա Պրիմաս Հոն, երիտասարդ կենցաղավարներու խումբի մը մէջ, ինք ալ կեանքը կ'վայելէր, ինչպէս կ'բսէին այն տանն։ Իր չուրջը, խնդալով կ'նայուղնէին թէ ո՞րքան կապի համար տակ փոս տուած էր, և թէ տարիք էր որ այս Բարեկենդանին առթիւ փոխանակագրերու իր պղտը ձեռքած էր յանկնական թանկագին ինքնագրերով։ Նինիդդօ Բօսգա, որ պատճառներ ունէր չդոդմելու, փաղաքշանքով կ'ըսէր անոր թէ լուռ մը ֆօչեանցի չէր նետուեր այն օր, առանց ինքնչան ունենալու անոր վառանան կամ պիւռմին մէջ, և Տօն Ճէնարօ Բարսեղեանցը կ'ինդար հայրաբար, առանց բոլորովին ժխտելու, և իրմէ առակ ուղղուներուն կ'պատասխանէր զուարճախօսութեամբ.—Ես ինքս հազար ֆրանք փոխ առի բարեկամէ մը, Բարեկենդան ընելու համար։

Համակ անչնորհ իր սեւ չրջազգեստին մէջ, որուն գոյնն հիմա կանաչորակ եղած էր, և չալուքը որուն ծոպերը թեւատուած էին բոլոր, սիկառ չհնող գործատուհի Բարսէլա Աֆիլօ փողոցին անկիւնը կեցած էր։ Կառքերուն և սայլերուն անցիկը կ'դիտէր խղոր աչքերովը և անհամբեր ծանծաղութիւնովը իր թարմ ու ազատ բերելենդանին վերջին կիրակին.— եթէ չարաճ օրուան վիճակահանութեան մէջ չահէր... Այս երեւակայական խոստումին վրայ հպարտ, Բարսէլա արուին նեղութիւն մ'ևսած էր իր գանձատիւնին և Բարեկենդանի այս օրով, աղքատի մը սէտ հագուած, սեւ մազերը վրկին վրայ ցիրուցան, առանց դրպանին մէջ 10 ֆր.ոց մ'ունենալու, դուրս ելած էր պիրկ անցքը դիտելու համար իր ազատ նչանածին, կապի մէջ նուած, Նաբէլեաս (*) մը բերանը, իր նոր զգեստով և ականջին վրայ ծուած փորրիկ գլխարկով։ Համերբոհեսը կ'ըսպասէր, վասն զի արձակուրդ տուած էին սիկառի գործարանին մէջ, —կ'սպասէր, նշանածին վրայ միայն խորհելով։ Համերբոհեսը կ'հանդուրժէր բախտակիրոջն այս Բարեկենդանին որուն չէր մասնակցեր, իր նշանածին սպասելու հնացման մէջ քրնեած։ Բայց մարդիկ հետիոտն ու կառքով կ'անցնէին ւոբհեսն ու չաքաղով նաւարկութիւն, Թռչուն ծաղիկներու և փոքրիկ գունաւոր թուղթերու մանդիւն մը մէջէն, զոր երբորդ ու չորրորդ յարկերը, ւոբհեսն ծալի մարուն անվաստաւար, ի՝տեղացիներն առանձնապէս զուսնելու նպատակաւ։

(*).—Քանի փարախոց երկար գլանիկ մը։

կայտառ ու առողջ մարմին պիտի ունենան մինչեւ քիչ բորակածին պարունակող մնունդ առնողներն ալ կ'ապրին, բայց ... չեն կ'ըսեն, խել անոնք որ բորակածին չպարունակող մնունդով կ'ապրին, տկար, նիհար ըլլալով, ցաւօք և հեծութեամբ կ'ապրին, եթէ ապրին, զի ընդհանրապէս կանխահաս մահով կ'մեռնին։ Հետեւաբար ո՛վ որ առողջ ապրիլ և երկայնակեաց ըլլալ կ'ուզէ, լաւ ընտրութիւն ընելու է կերածին ու խմածին, մեծ զգուշութիւն ընելու է առողջութիւնը խանգարող ուտելիքի ու խմելիքի։ Ընթերցո՛ղ, անշուշտ հետաքրքիր ես սովրելու թէ աւելի բորակածին պարունակող ուտելիքներն որո՛նք են, որպէս զի բառ ամենայնի ընտիր ու առողջարանական ուտելիքներ պատրաստելու կարող ըլլաս. նոյնպէս այն ուտելիքներն որ աւելի քիչ բորակածին պարունակելովն համեղ են, բուսական պիտի ըլլան սակայն կոչուի և առողջ մարմին մը յօրինել, առանց ամէնուն վրայ պիտի խօսիմ, շմոռնալով միանգամայն բորակածին չպարունակող ուտելիքներն ալ, որք չմնուցանելով, կ'ծառայեն միայն գրգռել։ Նախ և առաջ պիտի խօսիմ միսին ու բանջարեղէններուն վրայ։ Բնախօսներ, մնունդաբանները երկու դասի բաժնուած են, ոմանք միսը կ'գովեն, ոմանք բանջարեղէնները կ'յանձնարարեն, մինչեւ այսօր վերջին վճիռը տրուած չէ, ամէն ոք իր համոզումին համեմատ կը վարուի, ոչ ոք իր գիտցածէն կ'շեղի, ամէն ոք իր սովորութեան կ'հետեւի, ամէն ոք կ'ապրի, բայց ի՛նչպէս կ'ապրի...։ Քանի որ Արարիչն ստեղծած է այնպիսի մարմին մը, մարսողական գործարան մը, որով կարող է ամէն բան ուտել ու մարսել, այլ և սովրելով համոզուելու է թէ չի վնասուիր, ըլլայ միս, ըլլայ երկուքն ալ օգտակար ու պէտք են, բայց կարգով, չափով, կանոնով բանջարեղէն, ապրելու համար ուտելու է։

Եթէ փորձը գիտութիւնը կ'կանխէ, ես ալ 40ամեայ փորձառութիւնովս կ'համարձակիմ ըսել թէ Աստուծոյ մեզ շնորհած ուտելիքներուն և ոչ մին վնասակար է և անօգուտ մարդուս. ես համոզուած եմ թէ ուտելիքէ ծնունդ առած վնասը չէ թէ անոնց տեսակին, այլ անոնց քանակին, ոտակին և պատրաստելու, եփելու եղանակին մէջ որոնելու է։ Ես համոզուած եմ թէ քիչ մսեղէն և աւելի բուսեղէն ուտելու վարժուողներն աւելի առողջ կ'ըլլան. 40ամեայ փորձառութիւնովս կ'համարձակիմ ըսել, թէ ... չէ։ Պատմութիւնն ալ մեզ կը սովրեցնէ թէ ցորենով ու բուսեղէններով մնացող ժողովուրդներն ալ շատ առողջ ապրած են, բայց սովորութիւն եղած է ըսել, թէ առանց միսի մարդ չի կրնար ապրիլ։ Զաւկի տէր հայրեր ու մայրեր փորձով կ'տեսնեն, բայց չեն գիտեր թէ իրենց տղաքը մինչեւ 5—6 տարի միս չեն ուտեր, և չեն ալ տկարանար. պզտիկներուն ամէնէն սիրելի ու հաճելի ուտելիքներն են հացը, պտուղն ու շաքարը, ի՛րբ և ո՛րքան սաս կ'ուտեն. գիւղացին տուն վազող անօթի տղաք, տուն մտածնուն պէս, մա՛յր, հաց տուր կ'պոռան. բայց 5—8 տարեկան ըլլալէն ետքը շատ դժուարութիւնով կ'վարժուին միսին։ Զեմ ամաչեր ըսելու թէ առաջուան բժիշկները մինչ շատ աղէկ կ'ընէին և շատ ալ հիւանդ կ'աղէկցնէին. Թոքատապ (սաթլըճան), ժանտատենդ (թիֆօ) և ասոնց սուր և կրակներու մէջ երող ու մրկող հիւանդներուն միայն բրինձ ջուր կ'խմցնէին, ..., ... և այլն չէին լսած։ (*)

ՏԷՐ ԲԺԻՇԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍԵՐՊԻԱ

Սերպիոյ Աղեքսանդր Թագաւորին ու Թագուհւոյն մահուան առթիւ, Սերպիոյ կացութեան վրայ հետեւեալ հեռագիրները կ'հաղորդէն Հեռագրական Գործակալութիւնք.—

* * *

ԼՈՆՏՈՆ, Յնս. 19—Լորտերու ժողովին մէջ, Արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաուն, հարցման մը պատասխանելով, ըսաւ թէ Սերպիոյ նոր կառավարութեան հանդէպ տէրութեանց կողմէ համերաշխ ընթացք մը բռնելու համար ո՛ և է առաջարկ չէ եղած և ինք օգտակար չի դատեր որ Անգլիա այդպիսի առաջարկ մ'ընէ։ Գալով Սերպիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց, դիտաւորութիւն չունինք մեր սովորական յարաբերութիւնները պահելու նոր կառավարութեան հետ։ Անգլիական դեսպանը Պելկրատ կ'մնայ մի միայն անգլիական շահուց պաշտպանութեան համար, բայց հրահանգ տրուած է իրեն որ իշխանութեանց հետ խիստ անհրաժեշտ պէտքի մը համար միայն յարաբերութիւն ունենայ։ Ուստի իրեն անկարելի է ընել բան մը, որ կարենայ մեկնուիլ թէ Անգլիա ճանչցած է հաստատուած նոր իշխանութիւնը։ Ֆրանսա, Գերմանիա և Իտալիա եւ Անգլիոյ ընթացքին կ'հետեւին։ Կառավարութիւնը կ'իմանայ թէ Ռուսիա և Աւստրիա պատրաստ են Սերպիոյ մէջ հաստատուած նոր դրութիւնը ճանչնալու։ Մենք օգտակար չդատեցինք որ, ըսաւ ի վերջոյ, Անգլիոյ ներկայացուցիչը ներկայ ըլլայ նոր Կառավարութեան հաստատման, և հրաման ըրինք իրեն որ առ այժմ մեկնի Պելկրատէն։

ԼՈՆՏՈՆ, Յնս. 20.—Ռիւթէրի Գործակալութիւնը Պելկրատէ կ'իմանայ թէ անգլիական կառավարութիւնն իրօք իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզած է Սերպիոյ հետ և ետ կանչած իր դեսպանը, որ յառաջիկայ Բշ. (այսօր) պիտի մեկնի Պելկրատէն։

ՓԱՐԻԶ, 20.— Ֆրանսա, Իտալիա, Անգլիա և Գերմանիա Սերպիոյ նոր կառավարութեան հաստատման պաշտօնական զեկուցումը ստացան, բայց այս Տէրութիւններէն ոչ մին պաշտօնապէս հաստատեց զեկոյցին ստացած ըլլալը։

ՓԱՐԻԶ.—Եւրոպական մեծամեծ լրագիրք կ'յայտարարեն թէ նոր կառավարութեան հետ յարաբերութիւններ հաստատելէ առաջ, Տէրութիւնք պատրաստ են պահանջել որ Սերպիոյ արքի կացութեան հեղինակները խստիւ պատժուին։

—Ռումանիոյ կառավարութիւնն եւ Սերպիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզելով, իր Պելկրատի դեսպանը ետ կանչեց։

* * *

Ռուսիոյ պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ Ռուս Կառավարութիւնը խստիւ կ'պարսաւէ Սերպիոյ արքի կացութիւնը, և պէտքանք կ'զգայ այդ կացութիւնն յառաջ բերող անձանց արարքներուն վրայ։

—Լէվանդ Հերալտ և Մօնինկ Փօսթ իրենց Շբ. օրուան թիւերով կ'յայտարարեն թէ Պելկրատի մէջ վերջերս տեղի ունեցած դէպքերն ընդհանուր քաղաքակիրթ աշխարհի նողկանք և զզուանք պատճառած են։ Հետեւապէս պէտք չէ զարմանալ, եթէ եւրոպական քաղաքակիրթ Տէրութիւնք չեն ուզեր ճանչնալ և վաւերացնել Պելկրատի մէջ հաստատուած արքի կառավարութիւնը։ Բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ, դատապարտութեան ու պարսաւի միակ և միեւնոյն աղաղակ մը կայ Սերպիոյ արքի կացութեան հեղինակներուն, եղեռնագործներուն դէմ, և սպասելով որ Արդարութիւնն իր սրով հարուածէ զանոնք, համբային խիղճը արդէն դատապարտած է զանոնք։

—Պելկրատէ Յնս. 18 թուով կ'հեռագրուի թէ Աւստրիա-հունգարիոյ Կայսրը Պելկրատի մէջ յառաջ եկած կացութիւնը խստիւ դատապարտած և իր նողկանքն յայտնած է։ Ֆրանց Ժօզէֆ Կայսեր այս ընթացքը ցոյց կուտայ թէ Աւստրիոյ կառավարութիւնն եւ Սերպիոյ այժմու կառավարութեան հետ յարաբերութիւններ պիտի չունենայ։ Սերպիոյ բոլոր քաղաքային ու զինուորական հրեւելիք կ'պարսաւեն արքի կացութիւնը։

—Գերմանական Քրոս Ցայթունկ, Սերպիոյ արքի կացութեան վրայ խօսելով, կը յայտարարէ թէ Պելկրատի մէջ պատահած նողկալի դէպքերուն հեղինակները պէտք է որ պատժուին, առանց որոյ Եւրոպայի քաղաքակիրթ Տէրութիւնք պէտք չէ որ դիւանագիտական յարաբերութիւններ ունենան Սերպիոյ հետ։

—Բեզերապուրկէ Յնս. 18 թուով հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ռուսիոյ Վէհ. Զարը, Բէգար Ա.ի ուղղած հեռագրին մէջ, զՍերպիա քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ անուանարկող ոճրին հեղինակները խստիւ պատժելու հարկը լրջօրէն զգացուցեր է։

—Բեզերապուրկէ կ'հեռագրուի թէ Նովոյէ Վրէմիա նոյնպէս կ'կարդայ Սերպիոյ համար այս ամօթալի կացութիւնը յառաջ բերող անձանց գլխուն, և կ'պահանջէ որ ոճրին հեղինակները խստիւ պատժուին։ Սվիէտ լրագիրն ալ կ'ըսէ թէ Սերպիոյ կառավարութիւնն այսուհետեւ երբեք չի կրնար տեղ մը գրաւել քաղաքակիրթ կառավարութեանց կարգին մէջ։ Բովանդակ Ռուս մամուլը կ'դատապարտէ Պելկրատի մէջ պատահած քստմնելի դէպքերը։

—Համպուրկէ Յունիս 17 թուով կ'հեռագրուի.— Զրոյց կայ թէ Իտալիա պիտի հրաւիրէ Մեծ Տէրութիւնները՝ համաձայնաբար պահանջել որ Սերպիոյ մէջ պատահած կարգ մը ցաւալի դէպքերուն հեղինակները խստիւ պատժուին։ Թրիպունա լրագիրը կ'յայտարարէ թէ քաղաքակրթութեան արժանի կ'գտնէ Տէրութեանց այս ընթացքը։

ՊՈՒՔՐԷՇ, Յնս. 21.—Ռումանիոյ արքունիքը 15 օր սուգ պիտի բռնէ Սերպիոյ Թագաւորին ու Թագուհւոյն մահուան պատճառաւ։ Կարօլ Թագաւորն ալ հրաժարեցաւ իր Սերպիական գնդին պատուակալ հրամանատարի տիտղոսէն։

—Ռուսիոյ արքունիքն ալ 27 օր սուգ պիտի պահէ։

—Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ կ'ըսէ թէ Ֆրանց Ժօզէֆ Կայսր, Բեգար Ա.ի ուղղած հեռագրին մէջ, Սերպիոյ արքի կացութեան համար ցաւ յայտներ է, ըսելով թէ պատահած դէպքերը բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհի նողկանք պատճառած է։

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ հետ ծագած թղթատարական խնդիրը կ'ցուցնէ թէ Մր. Չէմպըլէնի «Կայսերական Միութեան» գաղափարները դեռ ժամանակի կ'կարօտին իրագործուելու համար, եթէ երբեք պիտի իրագործուին։ Աւստրալիա որոշեց ոչ—սպիտակ նաւազներ չգործածել պետական շոգենաւերուն մէջ և այն ամէն շոգենաւերու մէջ որք պայմանագրութիւն ունին Պետութեան հետ, օրինակի համար՝ թղթատարական պայուսակները փոխադրող շոգենաւերուն մէջ։ Այս ոչ—սպիտակներն են Հնդիկները, որք Լասքար (պարսկերէն Լէշքէր, զինուոր) անունին տակ, տոկուն, սակաւապէտ, ժուժկալ, կարգապահ նաւազներ են Հնդկային, Աւստրալեան, Չինական ջուրերուն մէջ բանող անգլիական շոգենաւերուն, որք Հասարակածային կլիմային ներքեւ աշխատելու համար բուն անգլ. նաւազներ դիւրաւ և աժան չեն գտներ։ Բայց Աւստրալիա ո՛չ միայն վաճառականութեան մէջ պաշտպանողական է (մաքսապաշտ), այլ և մարդոց մասին, և չուզեր ապրեցնել ո՛չ Չինացիներ, ո՛չ Հնդիկներ, զի մի՛ գուցէ սպիտակ մարդոց կամ Անգլիացւոց հացն ուտեն։ Արդէն, Անգլիայէն և ուրիշ անգլ. ստացուածքներէ պայմանագրութեամբ Աւստրալիա բերուող գործաւորներն ու պաշտօնեաները չընդունիր, կ'մերժէ, որ մի՛ գուցէ մրցում ընեն բնիկ Աւստրալիացի գործաւորներուն ու պաշտօնեաներուն դէմ, և անոնց թոշակներուն զեղչուելուն պատճառ ըլլան։ Մր. Չէմպըլէն ի զուր գրեց Աւստրալիոյ Կառավարութեան թէ Անգլիոյ Կառավարութիւնը չի կրնար թղթատար շոգենաւերու ընկերութեանց հետ այնպիսի պայման մը կնքել որ չգործածեն Հնդիկ նաւաստիներ, զի 1858ի Հնդկային մեծ ապստամբութենէն ետքը Վիքթորիա Թագուհին Յայտարարութիւն մը հանեց, որով Հնդիկներն իր ուղղակի հպատակութեան ներքեւ առնելով, իր հնդիկ հպատակներուն շնորհեց իրաւունքի հաւասարութիւն իր միւս ազգէ ամէն հպատակաց հետ, ուստի և անգլ. կառավարութենէն նպաստ ընդունող շոգենաւերուն մէջ Հնդիկ նաւաստիներ չգործածելու պայմանադրութիւն հակառակ պիտի գար յիշեալ Յայտարարութեան։ Աւստրալիա մտիկ չըրաւ, ուստի Անգլիոյ Կառավարութիւնը պարտաւորուեցաւ ծանուցանել իր Թղթատարական պայուսակները փոխադրող ընկերութեանց թէ 1905 Յնվր. 1էն անդին դադարեալ նկատեն արքի պայմանադրութիւնները։ Աւստրալիա թղթատարական պայուսակ տանող շոգենաւերուն մէջ Հնդիկ նաւազ պիտի չգործածուի։ Փոխադրութիւնն ուրեմն սուղ պիտի ըլլայ, մինչ Լոնտոնի Կառավարութիւնը կ'ուզէր փոխադրութիւնն աժանցնել և նոյն գնով աւելի արընթաց շոգենաւեր գործածել այսուհետեւ։

ԱՆԳԼԻԱ.—Չէմպըլէնի մաքսային նոր քաղաքականութեան վրայ անգլիական Խորհրդարանին երկու ժողովներուն մէջ յարդ խօսուած ճառերն ու տրուած տեղեկութիւնք նիւթին կացութիւնը դեռ չլուսաբանեցին կատարելապէս։ Չէմպըլէնի ծրագրին մասին ծանուցուած քննութեան վրայ Պալֆուրի յայտարարութիւնը կ'ցուցնէ թէ այդ քննութիւն ոստիկանական քննութեանց պէս տեղի չպիտի ունենայ և թէ ասիկա դահլիճին ձեւական մէկ տեղեկութիւնն էր։ Լորտերու ժողովին անցեալ օրուան վիճաբանութիւններէն տեսնուեցաւ որ պահպանողական մեծագոյն մասն ազատ փոխանակութեան կողմն է։ Դահլիճի անդամներուն մաքսային քաղաքականութեան վրայ միաձայնութեամբ քննութեան որոշուած ըլլալը, տեսակ մը կեղծ իրաւախոհութիւն է, կ'ըսեն ընդդիմադիրք դահլիճին անկման առաջքն առնելու համար։ Հիմա Չէմպըլէն պիտի սկսի հանդարտօրէն յուզել երկիրն և կ'յուսայ ստիպել դահլիճն իրեն հետեւելու։ Այս պարագային մէջ, Պալֆուր պարագաներէն օգտուելի մը դերը կ'զգենու պարզապէս և համբային կարծեաց վերջնական վճիռէն ետքը պիտի տայ իր որոշումն ի նպաստ կամ ի վնաս Չէմպըլէնի։ Չէմպըլէն ի սկզբան կ'յուսար ժողովուրդն ու քաղաքագէտներն ի նպաստ իր ծրագրին խանդավառել, ինչպէս յաջողեցաւ ընել Թրանսվալի դէմ բռնած յարձակողականին առթին։ Այժմ այդ բանն չյաջողեցաւ. սակայն ինք և մաքսապաշտ քաղաքականութեան կուսակից իր բարեկամներն ազգային ճարտարագիտութիւնը պաշտպանելու համար ըլլալիք խանդավառ բանախօսութեանց և գրութեանց վրայ դրած են յոյսերնին. մաքսապաշտ քաղաքականութեան ծրագրին ընդունելութեան յաջողումը փոյթ չէ իրենց, զի կ'յուսան պահպանողական կուսակցութեան գործօն պետերը ձեռք առնել։ Միւս կողմէ Չէմպըլէն ծանուցած քննութեամբ նահանջի գիծ մը բացած եղաւ իրեն համար, եթէ կառավարական կուսակցութիւնը չհաշտուի իր քաղաքականութեան հետ. թէ՛ ազատ փոխանակութեան և թէ մաքսապաշտ քաղաքականութեան կուսակիցք այժմ ամէն ջանք ի գործ կ'դնեն մօտ օրերս Խորհրդարանին մէջ ցորենին քաշին դատել տալու համար։

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ վիճաբանութիւնը չփոփոխեց Խորհրդարանական կացութիւնը Մաքսային Խնդրոյն վրայ։ Արտասանուած ծանրակշիռ ճառերէն հաստկցուեցաւ որ Դահլիճն համամիտ է գո՛նէ սա կէտին վրայ թէ մաքսային խնդիրը քննութեան մը ենթարկուի, վերջնական որոշում մը տրուելէ առաջ։ Իրաւ է որ Եւրոպական նախարար Բրէյի Չէմպըլէնէ տարբեր կ'խորհի խնդրոյն էութեան վրայ, բայց ան ալ չի մերժեր Նախնական քննութիւն մը, զոր Չէմպըլէն կ'պահանջէ, իբրեւ պատրաստութիւն իր գաղափարին ընդունելութեան։ Յայտնուեցաւ նաեւ որ Պետական Խորհրդոյ նախագահ Տըվընշայրի Դուքսը, որ ազատական—միութենական տարրին ներկայացուցիչն է Դահլիճին մէջ, ազատ—փոխանակութեան կուսակից կ'մնայ միշտ, զոր գոհունակութեամբ կ'տեսնեն ազատական ու պահպանողական ընդդիմադիրք Չէմպըլէնի գաղափարին։ Ասոնք ուրախութեամբ լսեցին երբեմն Կ. Պոլսոյ դեսպան և ապա ծովային նախարար Լորտ Կօշընի ճառը, որ նմանապէս յանդեց թէ Անգլիա հրաժարելու չէ իր անմաքս վաճառականութեան քաղաքականութենէն։ Բայց արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաուն Չէմպըլէնի թելադրելու, որովհետեւ իբրեւ արտաքին յարաբերութեանց համար պատասխանատու, կ'զգայ թէ Անգլիա մաքսային զէնք մ'ունենալու է ձեռքը, իրեն հետ առեւտրական դաշնագրի համար բանակցող Տէրութեանց մաքսային սպառնալիք մ'ընել կարենալու համար, մինչդեռ բոլոր աշխարհի ապրանքները միօրինակ անմաքս ընդունելու քաղաքականութիւնն ո՛ և է միջոց չի ձգեր Անգլիոյ ձեռքը՝ անգլ. ապրանքներուն վրայ ծանր մաքսեր դնող Տէրութիւնները մաքսային վրէժ հանելու և զանոնք իրաւախոհութեան պարտաւորելու։

** Միւս կողմէ, Մր. Չէմպըլէնի անձնական կուսակիցները կ'ըսեն թէ Երեսփոխանական ժողովոյ Նախարարական կուսակցութենէն արդէն 100 երեսփոխաններ ընդունած են մաքսային փոխադարձութեան և գաղթականին մաքսային նախամեծարութեան Չէմպըլէնեան դաւանանքը, և վստահ են թէ ազգը կամաց կամաց պիտի գայ իրենց կողմը, անտնի որ առաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց առթին խնդրին հաստատուած պիտի ըլլայ։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՔ.—Ուաշինկընի ֆրանսական դեսպանը՝ երբեւ Մ. Լուպէի կողմէ նուէր՝ Մր. Ռուզվէլթի մատոյց գիրք մը որ կ'պարունակէ ամբողջ կենսագրութիւնն այն ֆրանսացի զօրավարներուն և սպաներուն որք Անգլիոյ դէմ Մ. Նահանգաց անկախութեան պատերազմին օգնեցին Ամերիկացիներուն, առաջնորդութեամբ Լաֆայէթ զօրավարին որ ժամանակին հասաւ Ամերիկա, և այս բաղուն եղաւ Ուաշինկընի յաջողութեամբ պսակելու համար ազգային մեծ պատերազմը։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ.— Զօր. Քուրոպաթքինի մեկնումը Ճաբոնէ դէպ ի Բեքին։ Կ'ըսուի թէ Ռուսիոյ և Ճաբոնի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացեր է Մանչուրիոյ վրայ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ, որ Քիլ կ'երթայ, ի դարձին Բորդսմութ հանդիպելու համար անգլ. Կառավարութեան կողմէ եղած հրաւէրն ընդունեց։ Այս նաւատորմ բաղկացած է մէկ զրահաւորէ, երկու յածանաւէ և մէկ թնդանօթակիրէ։

ՌԱՑԽՍՏԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ.—Յունիս 16 թուով Պերլինէ կ'հեռագրուի.— «Այս տարի նախորդ տարիներէ աւելի շատ կ'երեւին ընտրութեան օրուան արտաքին նշանները։ Ցարդ Պերլինի մէջ անծանօթ ընտրական ծանուցումներ փակցուցին ընկերվարականք։ Ընկերվարական ընտրելիներու անունները կ'գրուին պատերու եւ տուներու վրայ։ Բայց ասոնց ետեւէն պահպանողական ծանուցում փակցնողներ կ'ջնջեն ընկերվարականներու անունները և անոնց տեղ պահպանողականներու անուններ կ'դնեն։ Հակահրէական ընտրելի Պրուհնս իր անունը կրող բազմաթիւ կառքեր պտըտցուց քաղաքին մէջ։ Ամբոխը կը հաւաքուի նախարարներուն քուէարկութիւնը դիտելու համար։ Ժամը 5ին ընկերվարականք ալ ուշ ծանուցումները բերին։ Բոցտամի մէջ շատ մեծ է ոգեւորութիւնը և այնքան խառնամբոխ բազմութիւն կայ որ ոստիկանութիւնն արգիլեց չէնքերու մէջ մտնել։ Բոցտամի ոստիկանք ընկերվարական ընտրելիին ի նպաստ քուէարկեցին։»

** Խիստ պարզ է քուէարկութեան կերպը, որ գաղտնի քուէարկութիւնը կ'ապահովէ։ Ընտրողը կապտագոյն անթափանց պահարան մը կ'ստանայ։ Այս պահարանն առած կ'երթայ մեծ տուփի մը քով, որ վարագոյրներով շրջապատուած է և սեղանին վրայ դրուած։ Գլուխն և ձեռքը տուփին մէջ կ'խօթէ և, առանց մէկէ մը տեսնուելու, պահարանին մէջ կ'դնէ իր քուէթուղթը։ Ապա կ'երթայ դէպ այն սեղանը, որուն առջեւ բազմած է պաշտօնատան նախագահը, իր անունն եւ հասցէն կուտայ, և կ'քննուի թէ քուէարկութեան մասնակցելու իրաւունք ունի՞։ Այս մէկ քանի վայրկեանի ձեւակերպութիւնն ալ կատարելէ վերջ, պահարանը քուէատուփին մէջ կ'դրուի. ան ատեն ընտրողը կրնայ մեկնիլ։ Երբ ճաշարանի մը մէջ կ'կատարուի քուէարկութիւնը, կրնայ մօտակայ սրահ մը նստիլ և խօսիլ կացութեան վրայ, գաւաթ մը գարեջուր խմելով։

** Մինչեւ իսկ Պերլինի մէջ կատարուած ընտրութիւնք յաջողուած մ'են ընկերվարականներուն համար։ Դեռ վերջնականապէս հրատարակուած չեն վերջնական թիւերը, բայց ընկերվարականք բացարձակ մեծամասնութիւն շահեցան Պերլինի վեց շրջաններէն 5ին մէջ, և համեմատական մեծամասնութիւն վեցին մէջ։ Առաջին շրջանակին մէջ, ընկերվարական Մ. Արօնս 5,3715 քուէ ստացաւ ընդդէմ արմատական Մ. Բէմֆի ստացած 4,226 քուէի, բայց պահպանողական ընտրելին 3000 քուէ ստացած ըլլալով, ընկերվարական ընտրելին բացարձակ մեծամասնութիւն չէ շահած։ Ե. շրջանակին մէջ, զարմանալի փոփոխում մը կ'տեսնուի ի նպաստ ընկերվարականներու, զի իրենց ընտրելին 14,400 քուէ ստացաւ ընդդէմ արմատական ընտրելիին տրուած 6,575 քուէին։ Զ. շրջանակի մէջ, (Գործաւորական) ընկերվարական Մ. Լէտպուր ստացաւ 78,662 քուէ՝ ընդդէմ արմատական ընտրելիին ստացած 14,610 քուէի։ Գաւառներուն մէջ, կուսակցութեանց պետերէն Մ. Պէպէլ ընտրուեցաւ ի Համպուրկ, Մ. Ֆօլմէն ի Քրէֆելտ։ Իսկ ազդեցիկ ընկերվարականներէն Մ. Սիւտէքում վերընտրուեցաւ ի Նիւրըմպէրկ և Մ. Վօլմա՛ր ի Կերա։ Ընկերվարականք կը շահին աթոռ մը ի Տիւսէլտօրֆ։ Հանովր, Տարմշտատ, Պրունսվիք, առաջուան պէս ընկերվարականներ վերընտրեցին։ Ի Լայբցիկ վերստին քուէարկութեան հարկ կայ որոշելու համար թէ ո՞վ պիտի ընտրուի, ընկերվարակա՞նը թէ նախկին երեսփոխան և հակադերմանական կուսակցական Մ. Հասսէ։ Տանցիկի մէջ համեմատական մնացին Բրօֆ. Մոմզէնի արքի արմատական Մ. Մոմզէն և ընկերվարական Մ. Պարգուէլ։ Ի Շէտցրին նախկին երեսփոխան արմատական Մ. Պրոմէլ համեմատական մնաց ընկերվարական Մ. Հէրպէրդի հետ։ Մ. Հէրպէրդ առաջին քուէարկութեամբ ստացաւ 12000 քուէ, ընդդէմ 9000 քուէի, զոր ստացաւ իր մրցակիցը։ Ընկերվարականք նախկին ընտրութեանց ատեն իրենց ստացած քուէներէն աւելի ստուար մեծամասնութեամբ ընտրուեցան այս անգամ։ Բայց դեռ ծանօթ չէ թէ ի՞նչ եղաւ գիւղային և Հիւս. Գերմանիոյ մէջ կատարուած ընտրութեանց արդիւնքը։

Մ. ԼՈՒՊԷԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ.—Եսթիմպուրկի Քաղաքապետական Խորհուրդն հրաւիրեց Մ. Լուպէն Եսթիմպուրկ այցելել Անգլիա եղած միջոցին։ Մ. Լուպէն Լոնտոնի տանող կառախումբը փորձուեցաւ Յունիս 16ին փորձը շատ յաջող անցաւ։ Ուէսթմինստրի Թաղապետական Խորհուրդը 12,500 ֆր. պիտի քուէարկէ այն ճամբին փողոցները զեղազարդելու համար Հանրապետութեան նախագահին այցելութեան առթիւ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆԸ մասին Իտալիա հետեւեալը կը գրէ.—«Ի վիճակի ենք ծանուցանելու թէ Էլէնա Թագուհին ալ Վիքթոր—Էմմանուէլ Թագաւորին հետ պիտի երթայ ի Բարիզ։ Ծանօթ է որ ոմանք սա դիտողութիւն ըրին Թագուհիին ճամբորդութեան վրայ.—Եթէ Հանրապետութեան Նախագահը Վեհապետի մը ամէն մեծարանքը կ'վայելէ, երբ Պետ կառավարութեան, բայց Տիկին Լուպէ բացարձակապէս անհատական համգամանք ունի, ուրկէ սա կ'հետեւցնեն թէ բրոթոքոլի հակառակ է որ Թագուհին ալ Թագաւորին հետ ճամբորդէ։ Ի՞նչ է այս առարկութեան ճիշտ արժէքը տեսականին մէջ։ Առ այս պատասխանելու ո՛չ պաշտօն ու ոչ ալ ձեռնհասութիւն ունինք։ Բայց, իրապէս այս տեսական արժէքն իր նախընթացն ունի. երբ Զարը Ֆրանսա ճամբորդեց, Կայսրուհին ալ իր հետ էր, և ռուս բրոթոքոլը բան մը չըսաւ ատոր հակառակ։ Իտալական բրոթոքոլն ալ, ինչպէս կ'երեւի, աւելի խիստ պիտի չըլլայ քան ռուսականը։ Առ այս գոհ միայն ըլլալ կ'մնայ մեզ, զի անա Բարիզցւոց առիթ կ'ընծայուի, որ Իտալիոյ խաղաղ ոյժին մարմնացումն եղող մեր Վեհ. Թագաւորին հետ ծափեն նաեւ մեր շնորհագեղ Թագուհին, որ կը մարմնացնէ գեղեցկութիւնն ու շնորհքը։»

ՏԷՐ—ՄՈՒԼԱԿԱՅ ԿԱՅՍԱՌ, անդամ նաւային շինութեանց խորհուրդին, պետ անուանուեցաւ Ֆրանսայի Հիւսիսային նաւաբաժինին, հանգուցեալ դէր—ծովակալ Գուրթիյլի տեղ։ Հաւանական է նաեւ որ ինք վարէ հրամատարութիւնն այն նաւաբաժնին որ պիտի ընկերանայ նախագահ Մ. Լուպէի Անգլիա այցելած միջոցին։ Դէր—ծովակալ Կայյառ դէր—ծովակալներու ամէնէն երիտասարդն է. ծնած է 1846 Փետր. 12ին, և նշանակալից դէմք մ'է նաւատորմին մէջ. վարպետ ռազմավարի և փորձառու նաւաստիի համբաւ կ'վայելէ։ Մ. Լոքրուա դէր—ծովակալութեան բարձրացուց զինքն և անմիջապէս վերջը—ինչ որ խիստ հազուադէպ է—հրամատար ըրաւ զինք Միջերկրականի նաւաբաժնին եզերապահ մասին, զոր ինք կազմել տուած էր առաջին անգամ։ Ապա նաւատորմի ընդհանուր սպայակոյտի պետ անուանուեցաւ, այդ պաշտօնէն հրաժարեցաւ և հրամատար եղաւ Միջերկրականի նաւաբաժնին յածաւորականներուն, և ծովակալի նաւ ըրաւ Բօթիուօն։ Ծովակալ Կայյառ Պասքալ Լէգէնի մեծ—սպայ է,

ԿՂԵՐՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ.— Երեսփ. ժողովին կրօն. Միաբանութեանց յանձնաժողովը որոշեց, հակառակ նախապէս տրուած որոշման, մինչեւ պահել միաբանականներուն աշխարհականացման մասին ընդունուած բնագիրը. յանձնաժողովին ատենապետ Մ. Ֆերտինանտ Պիւիսօն հրաժարեցաւ, այդ բնագրին դէմ ազատօրէն պայքար մղել կարենալու համար։

ԴԱՆՃԵՐԷ կ'հեռագրեն թէ Չէնադի մօտ լեռնականները գերի բռնած են Թայմզի թղթակից Մր. Հարրիսը։

ՖՐԱՆՑ ԽՈԶԷՖ ԿԱՅՍՐՆ ընդունեց Մաճառ Դահլիճին հրաժարականը։ Պաշտօնաթերթը Եշ. օր հրատարակեց թէ Ն. Կայսերական եւ Առաքելական—Արքայական Վեհափառութիւնն ընդունեց ամբողջ Դահլիճին կողմէ մատուցուած հրաժարագիրը, և գնահատելով անոր ծառայութիւնները, հրամայեց որ նախարարներէն ամէնք շարունակեն իրենց պաշտօնը ցնոր անօրինութիւն։

** Կոմս Տիսա շատ մեծ դժուարութեանց հանդիպեցաւ իր Դահլիճին կազմութեան մէջ, ու ի վերջոյ ան ալ հրաժարեցաւ։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՎԻԵՆՆԱ, 20 Յունիս.—Խեղիւն այս առաւօտ Բարիզ մեկնեցաւ։

—Խրուաթիոյ կառավարիչ կոմս Խիւէն—Հէտրվարի առաւօտուն խորհրդակցեցաւ վարչապետ Մ. Քէօրպէրի և Բիդրայիս սպետին հետ։ Կոմս Կոլուխովքիի երկրորդ անգամ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Կայսեր կողմէ։ Դեռ ո՛չ մէկ որոշում տրուած է։ Հաւանօրէն վաղը տրուի։

ԲԵՇԹԱ.—Հակառակ Կայսեր Թախանձանքին, Մ. Տիսա հրաժարեցաւ մաճառ դահլիճը կազմելէ։

ՀՌՈՄ.— Նախարարական տագնապը վերջ գտաւ։ Մ. Ծանարտէլլի վերակազմեց դահլիճը, և բոլոր նախարարք մնացին իրենց պաշտօններուն մէջ, բացի Մ. Ճօլէդդիէ և ծովակալ Պէդդոլոյէ։ Մ. Ծանարտէլլի առժամապէս պիտի վարէ Ներքին գործոց նախարարութիւնն և դէր ծովակալ Մորէն ալ ծովային նախարարութիւնը։ Արտաքին գործոց խորհրդական Մ. Պաչէլլի եւս հրաժարեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիոյ կաթոլիկներուն պետ կարդինալ Վօն այս առաւօտ մեռաւ։

ՄԱՏՐԻՏ.—Ֆրանսական, ռուսական և Բորթուկէզ կառավարութիւնք նաւեր պիտի ղրկեն, ողջունելու համար Ալֆոնսօ Թագաւորը, Կարդագինէ ծովեզերեայ քաղաքը ճամբորդութեանն առթիւ։

ԲԱՐԻԶ.—Թօնքինէ և Քանդոնէ լուրեր կ'ըսեն թէ Նոնամի և Քուան—Սիի կացութիւնը կ'բարւոքի։ Ըմբոստները պարտութեան կ'մատնուին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈԹՈՐԿԻՆ աղէտալի հետեւանքներուն վրայ Մ. Նահանգաց Բորդլանտ քաղաքէն (Օրէկօն Նահանգը) եկած հեռագիրներն ողողումներուն մէջ խեղդուած անձերուն թիւը մինչեւ ութ հարիւրի կ'հանեն։ Ամէնէն աւելի վնասուած Հէբնըր քաղաքը կ'գտնուէր հովտի մը երկու կողերուն վրայ, որուն մէջ կ'թափէին մօտակայ չորս ձորերու ջուրերը։ Թէեւ փոթորկի ատեն նոյն իսկ Հէբնըր քաղաքն անձրեւ չտեղաց, բայց ողջ մնացած բնակիչները կ'յիշեն թէ հեռուէն կ'լսուէր ահռելի փոթորկի մը որոտումն և իրենց ականջին կ'հասնէին խորհրդաւոր ձայներ, մէկ մ'ալ տեսան որ 400 ոտք երկայնութեամբ և 20—25 ոտք բարձրութեամբ հեղեղ մը ծայր տուաւ հովտին վերի կողմէն, կիրճերու դարձուածքէ մը, ուրկէ անդին չէին տեսներ։ Հեղեղին առաջը սոսկալի էր։ Դեղին ցեխոտ ջուրին վրայ կ'լողային ամբողջ տուներ, կահ կարասիներ կարծես շոկուած սենեկի մը մէջ, և մարդկային արարածներ ու անասուններ, որք դեռ կ'շարժէին՝ կարծես խուսափելու համար։ Հոսանքը քիչ քիչ գալով ետքէն չաւելցաւ, այլ յանկարծ խուժեց իրենց վրայ։ Կրցածնուն չափ փախան բլուրներէն վեր, բայց շատեր ուշ տեսան վտանգը, կամ հովտին վարը փակուած էին իրենց բնակարաններուն մէջ։ Հոսանքը սրբեց տարաւ ամէն բան, և քաղաքին երեք—չորրորդը կործանեցաւ։ Քաղաքին գլխաւոր պանդոկն ի հիմանց վերցուց տարաւ յորձանքը՝ մէջի 50 յաճախորդներով։ Օրէկոնի Երկաթուղւոյ և Նաւագնացութեան Ընկերութեան գործակալն որ հովտին վերն էր՝ կեցաւ հեռագիր զարնելու համար հովտին վարը գտնուող ամեններուն որ լեռները փախչին, հեռագիրը հասաւ, և հազարաւորներ փրկուեցան շնորհիւ քաջարի պաշտօնէին ազգարարութեան, բայց պաշտօնեան ինք զոհ գնաց իր անձնուիրութեան, որովհետեւ հոսանքը առաւ տարաւ զինք, մինչ կ'փորձէր դէպ ի լեռը փախչիլ հեռագիրը զարնելէն ետքը։ Գաղափար տալու հոսանքին ուժգնութեան վրայ, կ'բաւէ ըսել թէ իր հիմերէն քակեց տարաւ տուն մը որ չփլաւ մինչեւ 150 եարտա տեղ, և այն տան մէջը կար սարսափահար ծերուկ մը որ մանկիկ մը գրկած էր։ Մինչեւ 150 եարտա տեղ տունը չփլչելուն շնորհիւ, մարդը կրցաւ ինքզինք և մանկիկն ազատել, տան մէջէն ցատկելով ժայռի մը վրայ, իբր թէ վազող Թրամվէյէն գետին ցատկած ըլլար։

ՖՐԷՍԻՆԷ ֆրանսական շոգենաւային ընկերութեան ձախողուածներուն վերջը չեկաւ։ Չէր բաւեր որ իր երկու նաւապետներուն բացարձակ ապիկարութեամբը Լէյոն ընկղմեցաւ Մարսիլիոյ մօտ, համադարտ օդով մը, և հարիւրաւոր զոհեր ունեցաւ, ահա՛ արեւմտեան Ափրիկէի վրայ իր Սէն—Թօմէ շոգենաւը խրած ըլլալով, իր մարդիկն ո՛չ միայն չկրցան քաշել հանել զայն, այլ և թողուցին հեռացան շոգենաւէն, զոր տեղւոյն բնիկները կողոպտեցին, և բոլոր բեռն առին տարին։ Անգլ. նաւ մը Ֆրանսացի նաւազներն առաւ Մարսիլիա բերելու համար։

ՏՈՒՆԵՐՆ Ի ԲԱՐԻԶ ԵՒ Ի ԼՈՆՏՈՆ.—Ինչպէս ծանօթ է, համեմատաբար աւելի շատ տուն կայ ի Լոնտոն քան ի Բարիզ, զի անգլիացի ընտանիքներն ամէնքն ալ գրեթէ առանձին առանձին տուներու մէջ կ'բնակին։ Ահա թէ ի՛նչ համեմատութիւն կայ տուներու և բնակիչներու միջեւ։ 1901ին, Բարիզի մէջ 2,714,000 բնակիչ կար, և տուներու թիւն էր, գործարաններն ալ մէջ առնելով, 80,319, որով միջին հաշուով 3 տուն կ'իյնայ առ մէն մի 100 բնակիչ։ Նոյն թուականին, Լոնտոն (առանց արուարձանն ալ մէջ առնելու) 4,536,500 բնակիչ ունէր, և 611,837 տուն, այսինքն 13—14 տուն հարիւր բնակիչ գլուխ, Բարիզէ չորս հինգ անգամ աւելի։ Ուրիշ կերպով խօսելով, եօթն հոգի—յաճախ ընտանիք—մէկ տան համար՝ ի Լոնտոն։ Իսկ ի Բարիզ 33 հոգի—տասն փոքրիկ ընտանիք—նոյն երդիքին տակ։ Բարիզի մէջ խոշոր են տուները, և զօրանոցներու կ'նմանին, իսկ ի Լոնտոն բնակարանք փոքր են, և իրարու կ'նմանին։ Գալով տան վարձքերուն, Լոնտոնի մէջ մարդ գլուխ կ'իյնայ 265 ֆր., ի Բարիզ 325 ֆր.։ Այս թուանշանները ցոյց կուտան թէ Բարիզի մէջ թէ՛ սուղ են տան վարձքերը, և թէ գէշ են տուները, իսկ Լոնտոնի մէջ աւելի աժան և աւելի հանգիստ, զի գոնէ մարդ առանձին տան մէջ կ'գտնուի։

ՆԵՐՔԻ՛Ն ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Տիվանիէէի կառավարիչ անուանուեցաւ Սիլիվրիէի հրաժարեալ կառավարիչ Ճէմալ պէյ։

Երզրումի Նահանգին Մէքթուպճի անուանուեցաւ Վանայ Նահանգին Մէքթուպճի Մուսթաֆա Թալաթ էֆ., որուն յաջորդեց Երզրումի Մէքթուպճի Ալի Րիզա էֆէնտի։

Սվազի Նահանգին հեռագրաց և Թղթատարութեան Ա. Տնօրէն անուանուեցաւ նոյն նահանգին Թղթատարական նախորդ Ա. Տնօրէն Թէվֆիք էֆէնտի։

Վճռաբեկ Ատեանի անդամ անուանուեցաւ Պոլսոյ Նախագահ Ատեանի Ա. Նախագահ Էմին էֆ., որուն յաջորդեց Պոլսոյ Նախագահ Ատեանի պատժական Ա. ճիւղին նախագահ Ղալիպ պէյ։ Պոլսոյ Նախագահ Ատեանի պատժական Ա. ճիւղին նախագահ՝ նոյն դատարանի պատժական Բ. ճիւղին նախագահ Բէքիթէվ պէյ, որուն յաջորդեց Բերայի Նախագահ Ատեանի պատժական Բ. ճիւղին նախագահ Թահսին պէյ։ Բերայի Նախագահ Ատեանի պատժական Բ. ճիւղին նախագահ՝ Պոլսոյ Նախագահ Ատեանի անդամներէն Համիտ պէյ, որուն յաջորդեց Սուրիոյ Վերաքննիչ Ատեանի պատժական ճիւղին հրաժարեալ նախագահ Ալի Րիզայի էֆէնտի։

—Բ. Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Արտաքին գործոց մասնաւոր դիւանի պաշտօնատարներէն Մէհմէտ Ֆուատ պէյի։

Գ. Մէճիտիէ՝ Կայսերական Պալատան սեղանայարդար Ֆրանց Բէքէլ էֆ.ի։

Բ. Շէֆգաթ՝ Կայսերական Թիկնապահ գերմանացի Քարլ Իմհօրֆ փաշայի դստեր։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Ֆրանսական Կառավարութիւնը Մէրիդ Ակրիգօլ պատուանշանը նուիրեց Կայսերական Անձնական Գանձուն և Համր. Պարտուց Վարչութեան երկրագործական մասնագէտ Խորհրդական Գէօրգ էֆ. Թորգոմեանի։ Կայսերական Իրատէ մը արտօնեց անոր գործածութիւնը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Սերպիոյ Աղեքսանդր Թագաւորին ու Թագուհւոյն մահուան առթիւ, Շբ. առաւօտ հոգեհանգստեան պատարագ մատուցուեցաւ Պէօյուքտէրէի ռուսական դեսպանատան մատրան մէջ։ Ներկայ էին ռուս դեսպան Մ. Զինովիեվ, սերպ դեսպան Մ. Սավա Գրուիչ, ռուսական ու սերպիական դեսպանատանց բարձր պաշտօնատարք։ Կրօնական արարողութեանց վերջ, Մ. Սավա Գրուիչ ընդունեց ներկայից ցաւակցութիւնները։

ՊԱՂՏԱՍԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Բարիզէն և Պերլինէն հասած լուրեր կ'ըսեն թէ Պաղտատի երկաթուղւոյ շինութեան մասին Ֆրանսայի և Գերմանիոյ սեղանաւորական խմբակներուն միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացեր է։ Ըստ այսմ, կ'կարծուի թէ երկու խմբակներն հաւասար մասնակցութիւն պիտի ունենան թէ՛

(*) Մնացեալը վաղը։

չինութեան և թէ շահագործման և ծնոցումի մէջ։ Վարչական Խորհրդոյ նախագահութիւնն ալ փոխն առ փոխ պիտի ըլլայ։

—Փրանք-Թէրքիշ Քօլէօնէ ալ կ'ըսէ թէ Օսմ. Պանքային Ընդհ. Տնօրէն Մ. Կ. Օպանոյի Պէրլին այցելութեան միջոցին, Պաղտատի երկաթուղւոյն չինութեան և շահագործման վրայ վերջնական որոշումներ տրուած են։ Այս որոշման համաձայն, Պաղտատի երկաթուղւոյ ընկերութեան Վարչական Խորհուրդը վեց անդամներէ պիտի բաղկանայ, իւրաքանչիւր խմբակի կողմէ երեքական անդամ։ Ընկերութեան դրամագլուխն—որ բաժնեթուղթերէ պիտի բաղկանայ— 100ին 10ը կայսերական կառավարութեան, և 100 ին 40ն Անատոլուի երկաթուղւոյ ընկերութեան, և մնացեալն ալ ընկերութիւնը կազմող դրամատէրներուն պիտի պատկանին։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ.—Պալկար ուսանողաց խմբակներու հետ ընդհարմանց միջոցին վիրաւորեալ օսմ. զինուորները, ինչպէս յայտնի է, Համիտիէ Մանկանց Հիւանդանոցին մէջ կ'դարմանուէին։ Վեհ. Կայսրն իմանալով որ ապաքինեալ զինուորներէն երեքն այլ ևս ծառայութեան մատուցանելու անկարող վիճակի մէջ են, բարեհաճեցաւ հրամայել որ անոնք իրենց երկիրները ղրկուին, և միանգամայն 5ական ոսկի դրամական պարգև և չքանշաններ շնորհեց անոնց։ Բաշխումն երեք նոյն հիւանդանոցին մէջ կատարուեցաւ կայս. Թիկնապահ Մէհմէտ փաշայի ձեռամբ։

ՀՐԴԵՀ.—Եր. իրիկուն, ժամ 10ին հրդեհ ծագեցաւ Օրթաքէօյ, Եաղեա էֆ. Թէքքէին մօտ, դատական պաշտօնատան քարտուղար Խալիտ պէյի փայտաշէն տունին, որ բոլորովին այրեցաւ։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ մէջ, ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ, այժմ կատարեալ անդորրութիւն կ'տիրէ, կ'ըսէ Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարար Ճէլալ պէյ, անձնական տկարութեան պատճառաւ, երէկ չկրցաւ ներկայ ըլլալ Նախարարաց Խորհրդոյ սովորական նստին։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Ուրբաթ օրուան նստին մէջ, Տքդ. Եաղուպեան էֆ. տեղեկութիւն տուաւ էշու մը չհաստատուելութեանց վրայ, որ 15 օրէ չափ առաջ մարդու մը չրթունքը խածած էր։ Այս մարդն է Ալէքօ, որ Մայիս 15ին իր արտէն կ'դառնար հանդարտօրէն, երբ պուլկարական հիւանդանոցին մօտ իր էշն հանդիպեցաւ ախոյեանի մը։ Երկու էշերը շատ չանցած սկսան կատաղի կռիւ մը մղել։ Ալէքօ կ'միջամտէ կռուին, վերջ տալու համար անոր. իր հաւատարիմ ընկերը սրտմտելով իրեն վրայ կ'յարձակի և չրթունքը կ'խածնէ։ Ալէքօ ինքզինք պաշտպանելու համար ետ կ'քաշուի, և իր այս շարժման մէջ չրթունքը կ'պատռի և էշուն ակռաներուն մէջ կ'մնայ։ Տօքթ. Եաղուպեան դարմանած է Ալէքօն, և յաջողած է անոր չրթունքը վերակազմել փրթած կտորը փակցնելով։ Տօքթ. Նուլի ալ նմանօրինակ դէպք մը յիշեց, 12 տարի առաջ պատահած։ Էշ մը խածած էր Հրեայ տղու մը չրթունքը, բայց չէր փրցուցած զայն։ Մ. Աբեռի ալ ըսաւ թէ Տօքթ. Եաղուպեանի յիշած դէպքն հազուադէպ բան մ'է, որովհետև էշը, ի բնէ խոտակեր, մարդկային մսին համը դեռ առած չէր։ Գոնէ՝ այսուհետև զգուշացէք էշերէն։

ՀԱՄԻՏԻԷ ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ. Կայսերական Իրատէի մը համաձայն, Էգչի—Սույի (Աֆիոն—Գարահիսար) հանքային ջուրերին մնացորդը տրուեցաւ Համիտիէ Մանկանց Հիւանդանոցին։ Բարձրագոյն հրամանաւ նոյն Հաստատութեան սարքուած Ալի պէյ Աֆիոն—Գարահիսար ուղևորեցաւ, 6,000 շիշ ջուր ղրկելու համար Պոլիս, որք մասնաւորապէս տպեալ էթիքէթներով ի վաճառ պիտի հանուին։

—Անատոլուի Երկաթուղւոյ Ընկերութիւնն յանձն առած է ձրի փոխադրել 200,000 շիշ հանքային ջուր։

—Համիտիէ Մանկանց հիւանդանոցին մէջ մարմնամարզարան մը պիտի հաստատուի։

ԹՆԴԱՆՕԹԱՐԱՆԻ Միւշիրութիւնն հարկ եղած խողովակները գներ է մինչև Սուլէյմանիէ—քէօյ և Պէպէք օդային կազ տանելու համար։ Զէյթին Պրունի կայսերական գործարանն հրաման ընդունեց առայժմ 100 լապտեր չինելու։

ՏԽԱԽՈՏԻ ՌԷՍՄԻՆ անցեալ ամսոյ հասոյթն եղած է 21,400,000 ղր., մինչդեռ անցեալ տարուան Մայիսի եկամուտն էր 19,100,000 ղր.։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ստորադասութեանց վարչութիւնը, բարձրագոյն հրամանաւ, հոգ պիտի տանի, որպէս զի բանակին համար գնուելիք զէնքերն անթերի ըլլան և ո և է զեղծում չգործուի գնումներու առթին։

ԹԱՀԻՏՐՈՄՈՍ, որ դադարման դատապարտուած էր, արտօնուեցաւ իր հրատարակութիւնը վերսկսելու։

ՄԱՀՍՈՒՍԷԻ Վարչութիւնն որոշեց շոգենաւ բանեցնել Գում—Գաբուի, Սամաթիոյ, Մաքրիգիւղի և Այ—Ստեֆանոյի նաւամատոյցներուն։

ՏԱՐ—ԻԽԼ—ԽԱՅՐԻ ի նպաստ սիկառի թուղթ մը հրապարակ հանելու մենաշնորհն խնդրողն է Արքունի Թնդանօթարանի հայթայթիչ Անտոնիադիս էֆ. որ յանձն առած է տարեկան 1800 ոսկի վճարել։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԳՈՀԱՐ ՄԸ.—Կայսերական Թիկնապահ Ֆէրիք Մահմուտ փաշայի Տիկինն անցեալ Հինգշաբթի օր, Բանկալթիի պողոտային վրայ, իր մատնիին թանկագին քարը կ'կորսնցնէ։ Տիկինն անմիջապէս ոստիկանութեան կ'դիմէ, որ կ'յաջողի գտնել զայն հետևեալ կերպով.

Բանկալթիի Բեզրգեան աղբիւրին մօտ դերձակ Գառնիկի աշկերտը՝ Ժագ՝ երբ ջուր բերելու կ'երթար, ճամբան կը գտնէ թանկագին քարն որ 400 ոսկիի արժէք ունէր։ Ժագ զայն իր վարպետին կը ցուցնէ, որ այս գանձին չլացած՝ ձեռքէն կ'առնէ և իր ընկերոջ Արշակին ալ կ'ցուցնէ։ Ասոր վրայ կ'որոշեն գոհարը ծախել և դրամն իրենց մէջ բաժնել. ուստի կ'դիմեն գոհարավաճառ Էքմէքճեան Եղբայրներուն, որ 240 ոսկի գին կուտան գոհարին, պայմանաւ որ երաշխաւոր մը ցուցնեն։ Մարմարգիկը շիտակ կ'դիմեն եւրոպական ջերմաններ չինող Սարգիսի, և զայն երաշխաւոր կ'ցուցնեն Էքմէքճեան եղբարց որ կ'վճարեն 240 ոսկի։ Այս դրամէն 50 ոսկին Սարգիսի կուտան իբր վարձք և մնացած գումարն ալ իրենց միջև կ'բաժնեն։ Գառնիկ իր դրամէն 70 ոսկին կ'յանձնէ Սուլթան Համամ սեղանաւոր Երուանդ Փափազեանին, որուն պարտք ունի եղեր. իսկ Արշակ ալ 50 ոսկին կ'յանձնէ Ֆէրիքէ բնակող Տիկին Մարիայի, որուն նոյնպէս պարտք ունի եղեր։ Միւս կողմէ Էքմէքճեան եղբայրներն ալ գոհարը գնելէ ետք գոհարավաճառ Պապաեանին կ'ծախեն և 110 ոսկի շահով, այն է 350 ոսկիի կ'ծախեն։ Այս ամենքին տեղեկանալէ ետք, Ոստիկանութիւնը կ'ձերբակալէ Գառնիկը, Արշակն և Սարգիսը։ Գոհարը վերադարձուած է իր տիրոջ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՆՈՐ ՍԱԿԱՑՈՅՑԸ

Այս սակացոյցը, որուն վրայ արդէն տեղեկութիւն տուած ենք, անցեալ Փետր. 1ին սկսած է գործադրուիլ։ Աւստրական և Հանրօգուտ շինութեանց նախարարը Պոլսոյ օսմ. Աւստրական Սենեկին կարծիքն հարցուցած է թէ նոր սակացոյցն ի՞նչ ազդեցութիւն կրնայ ունենալ օսմ. վաճառականութեան վրայ։ Աւստրական Սենեկն իր վերջին նստին մէջ որոշեր է այս մասին տեղեկութիւն պահանջել Աւստրական Սենեկներէն ասիական Թուրքիոյ նահանգներուն, որք Իրանի հետ առևտրական յարաբերութիւններ ունին։ Սպասելով որ այս տեղեկութիւններն հասնին, Աւստրական Սենեկին պաշտօնաթերթը կ'ըսէ թէ Ռուսիա վերջին տասն տարիներու միջոցին գերմարդկային ճիգեր կ'ընէ Պարսկաստանի տնտեսական հրապարակին տիրապետելու, ուր հիմնած է արդէն Պանքաներ, ճարտարական ու առևտրական ձեռնարկներ, ուղիներ չինած է, են. են.։ Ռուսիա ա՛ն միակ երկիրն է որ առևտրական—քաղաքական դաշնագիր մ'ունի Պարսկաստանի հետ, այս է Թիւրքմէնչայի դաշնագիրը (1828)։ Միւս օտար պետութիւններն այսպիսի դաշնագրերով կապուած չըլլալով Պարսկաստանի հետ, իրենց առևտրական յարաբերութիւնները կ'կարգադրեն նոյն դաշնագրին համաձայն։ Արդ, յիշեալ դաշնագրին 3րդ յօդուածին համաձայն, Ռուսիոյ և Պարսկաստանի միջև փոխանակուած բոլոր ապրանքներն իրենց արժէքին վրայ 5% մաքս կ'վճարէին փոխադարձաբար։ Պարսկաստան մուտ ֆրանսական, գերմանական, անգլիական և աւստրիական ապրանքներն ևս ըստ այսմ 5% մաքս կ'վճարէին ռուսականներուն պէս։ Եւ ըստ որում Ռուսիա չի կրնար դիմանալ օտար մրցման՝ պարսկական հրապարակներուն վրայ, պարտաւորուեցաւ միջոցներ փնտռել և գտնել պրոտեկցիոնական կերպով խափանելու համար եւրոպական ներածութեանց ազատ ընթացքը։ Ուստի, Ռուս կառավարութիւնը 1901 Հոկտ. 27ին Պարսկաստանի հետ կնքեց համաձայնութիւն մը, որով Թիւրքմէնչայի դաշնագրին 3րդ յօդուածը փոխուեցաւ, և նոր պայմանագիր մը հաստատուեցաւ մաքսատուրքերու մասին։ Այս նոր պայմանագիր 1902 Դեկտ. 13ին վաւերացուեցաւ Վեհ. Շահին կողմէ և 1903 Յնվ. 26ին հրատարակուեցաւ։

Ռուսիա, իբրև Պարսկաստանի հետ դաշնագիր ունեցող տէրութիւն, Իրանի մէջ ամենէն նպաստաւորեալ ազգի պայմանը կ'վայելէ, և հետևապէս միւս բոլոր տէրութիւնք, որք դաշնագիր չունին Պարսկաստանի հետ, պարտաւորուած են Ռուսիոյ ընդունած պարսկական մաքսային նոր սակացոյցին համակերպելու։ Անգլիա, Ֆրանսա, Գերմանիա և Աւստրիա, որք տնտեսապէս Ռուսիոյ մրցակիցներն են, հարկադրուած են իրենց կարգին ընդունելու Պարսկաստանի մաքսային նոր սակացոյցը։ Արդ, այս նոր սակացոյցը զանազան մաքսատուրքեր կ'հաստատէ, %ին 3, 4, 5, 10, 15, 20 և մինչև իսկ 75, այս կամ այն վաճառքին համեմատ։ Այս մաքսատուրքերուն վրայ նետուած արագ ակնարկ մը կ'բաւէ հաստատելու թէ թեթև մաքսատուրքերու ենթարկուած ապրանքներն են Ռուսիայէ ներածուածները, և ծանր մաքսատուրքերը դրուած են օտար ներածութեանց վրայ։ Այսպէս, շաքարն որ գլխաւորաբար Ռուսիայէ կ'ներածուի, 4% թեթև մաքս մը կ'վճարէ, մինչդեռ թէյը որ Հնդկաստանէ կ'ներածուի, 75% ծանր մաքսի մը ենթակայ է։ Պարսկաստանէ Ռուսիա ներածուած ապրանքներն ալ, մաքսատուրքի տեսակէտով, արմատական փոփոխմանց ենթարկուած են, որք այս տարուան ռուսական օրէնքներու թիւ 12 Հաւաքածոյին մէջ հրատարակուած են։ Գալով, արտաքին վաճառականութեան Պարսկաստան 1900—1901 տարեշրջանին մէջ, 25 միլիոն Ռուբլիի ապրանք ներածած է։ Այս գումար 30 միլիոնի հասած է 1901—1902 տարեշրջանին մէջ, որուն $13^1/_2$ միլիոնը Ռուսիայէ, $7^1/_2$ միլիոնն Անգլիայէ և մնացեալն ալ ուրիշ երկիրներէ։ 1902ին ալ ներածութիւնք 30 միլիոնի հասած են, որուն $11^1/_2$ միլիոնը Ռուսիայէ և 12 միլիոնն Անգլիայէ։ Այս թիւերը կ'բացատրեն մաքսային դրութեան փոփոխման նշանակութիւնը։ 22 տարի առաջ, Պարսկաստան Ռուսիոյ ճամբով կ'ներածէր եւրոպական ապրանքները, բայց Ռուսիա ի վերջոյ արգիլեց այս Տրանզիտ վաճառականութիւնը, և մի միայն Պարսկաստանէ Եւրոպա ղրկուած վաճառքներուն՝ Ռուսիոյ ճամբով՝ Տրանզիտն ազատ թողուց՝ Ռուսիոյ դրած այս արգելքին պատճառաւ, Պարսկաստան ներածուած եւրոպական ապրանքներն այժմ կ'ղրկուին Տրապիզոն—Էրզրումի, Փոթի—Թաւրէժի, և Պարսկային Ծոցի նաւահանգիստներուն, Պաղտատ—Քիրմանշահի և Քարունի ճամբով, բան մը որ դրամի և ժամանակի աւելի կորուստ կը պատճառէ։ Իսկ Ռուսիա իր ապրանքները Պարսկաստան կ'մտցնէ իր սահմանագլխին ամենէն կէտերէն, Ջուլֆայէ, Աստարայէ, Էնզելիէ, Մէշէդ—Հիսարէ, Անդրկովկասէ և Պուշիրէ։

Քրոնիկ Եկեղեցւոյ

1600ԱՄԵԱԿ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Ս. Էջմիածնի 1600ամեակի տօնին առթիւ երէկ հանդիսաւոր Պատարագ մատուցուեցաւ բոլոր եկեղեցեաց մէջ, և յաւարտ պատարագի երգուեցան Էջմիածնի բոլոր շարականներն և հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հանգուցեալ Կաթողիկոսաց համար։ Շաբաթ իրիկուն Ս. Պատրիարք Հայրը Պատրիարքարանէն հանդիսաւոր թափորով և «Ուրախ լեր Ս. Եկեղեցի» շարականի երգեցողութեամբ եկեղեցի իջաւ և նախագահեց «Եկեսցէ»ի արարողութեան։ Առաւօտուն պատարագեց Մայր—եկեղեցւոյ մէջ և ժամ մը քարոզեց օրուան տօնին վրայ և բարեմաղթութիւններ ըրաւ վասն թանկագին կենաց Վեհ. Կայսեր, որոց ամէններով մասնակցեցաւ ներկայ ժողովուրդը։ «Որ օրհնեա»էն ետքը, երգուեցան հետևեալ շարականները. —Էջ Միածինն ի Հօրէ. — Հրաշափառ Աստուած. —Լուսաւոր առաքելաշնորհեան տօնս: — (Այս երեք շարականներուն ամէն մէկ տունէն վերջ դպիրք կ'երգէին Փառք—զՍուրբ յարութեան)։ —Գիրք Տէր. — Շարական Հոգեգալստեան, Աստուածածնի, Փառք Հօր։ Ապա Ս. Պատրիարք Հայրը կարդաց Եւ ես Հովիւս բարի աւետարանն և Կաթողիկոսաց Թաղման աղօթքը։ Արարողութեանց ներկայ էին Տ. Տիմոթէոս եպիսկ. Սափրիչեան, Հայ—բողոքականաց ազգապետ Ցակոբ էֆ. Պօյաճեան և Արշակ էֆ. Շմաւոնեան։ Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց Տ. Հմայեակ եպիսկ. Դիմաքսեան և «Եւս առաւել»ի ժամանակ յիշատակեց բոլոր հանգուցեալ Կաթողիկոսները՝ մինչև ներկայ Կաթողիկոսը։ Օրթաքէօյ պատարագեց Տ. Վահրամ արքեպիսկ. Մանկունի, Գումքաբու՝ Տ. Գրիգորիս արքեպիսկ., Գուզկունճուք՝ Տ. Գէորգ եպիսկ. Երեցեան, Սամաթիա՝ Տ. Գաբրիէլ եպիսկ. Ճէվահիրճեան։ Այս առթիւ նաև ամէն եկեղեցեաց մէջ ևս բարեմաղթութիւններ եղան վասն արևշատութեան Վեհ. Կայսեր։

—Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին կրօնական հանդիսաւորութեան պատկառելի երեւոյթ մ'ունէր։ Մեծ դրան ճակատը խաչ մը ծաղկած էր, Տաճարը լոյսերու մէջ կ'շողար։ Հաւատացեալներու բազմութիւն մը կ'աղօթէր մասամբ, պատկառոտ։ Խորանը պճնուած էր չքեղութեամբ։ Մէջտեղը՝ ադամանդակուռ և մարգարտաշար սաղաւարտ մը, —յիշատակ Պեզճեան Ամիրայի—, և վրան կաթողիկէ լապտեր մը, նրբահիւս չղարշով պատած։ Խորանին երկու կողմը՝ սաղաւարտներ, խոյրեր, փորուրար, արտախուրակ, վակաս և եպիսկոպոսական պնակէ։ Մոմերն իրենց նուաղկոտ լոյսերը կ'նշուլէին կաթողիկէ ձեւով չար ի չար։ «Փառք ի բարձունս»ն երգուեցաւ սեղանին վրայ մեղմօրօր, ներդաշնակ,—դպիրներու հրեշտակային ձայնին յօրինուած։ Խունկի ամպեր կ'բարձրանային դէպ ի բարձր կամարները տաճարին, հաւատացեալներու փառաբանութեան հետ միացած։ Պատարագն սկսաւ Էջմիածնայ եղանակաւ։ Վեհապետեան Տ. Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս պատկառանքով կարդաց Պատրիարքական շրջաբերականը, որու վերջաւոր մաղթանքները ժողովրդեան ու դպրաց սրտառուչ ամէններուն մէջ մարեցան, սրտերու մէջ արձագանգելով։ «Էջ Միածին ի հօրէ» և «Թագաւոր երկնաւոր» շարականներուն գեղգեղումէն ետքը, Սրբազան պատարագիչն սկսաւ քարոզին։ Խօսքերը կ'պոռթկային, եռանդէն ներուժութիւնը մասնելով։ Պարծանքով յիշեց Հայ. Եկեղեցւոյն դարաւոր սրբութիւնն և պահպանումն Օսմ. Ինքնակալութեան հովանիին տակ։ Հակիրճ ակնարկէ մը ետքը, բացատրեց Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ պարզութիւնն ու անխտրութիւնը։ Հորդորուի խօսքերով կոչում ըրաւ հաւատացեալներուն որ եկեղեցական դարաւոր հնութեան մը և Հայ Քրիստոնէի արժանապատուութեան սիրոյն համար անդրդուելի մնան իրենց հաւատքին մէջ ու կատարեն իրենց քաղաքացիի պարտաւորութիւնը։ Օրհնեց Հայ. Եկեղեցին և անոր հարազատ զաւակներն և մաղթանքներ ըրաւ։

ՀԱՅ ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ՝ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Ցաւալի լուր մը կուգայ Տփղիսէ։ Յունիս 3 թուով կ'գրեն մեզ թէ ծանօթ միլիոնատէր Պրն. Առաքել Ծատուրեանց, որ 75 տարեկան էր, և Երևանի գաւառի իր ընդարձակ ագարակին մէջ կ'ապրէր, կեանքէն զզուելով, և վերջին քանի մը ձախողուածներէ բոլորովին սրտաբեկելով, անձնասպան եղած է Մայիսի վերջին օրը։ Ամուրի էր. ընտանիք և զաւակ չէր ունեցած։ Բայց եղբօրորդիներ ունէր, և երբեմն շատ ընդարձակ գործ կ'ընէր նաւթի վրայ։ Միլիոններով րուբլ շահած էր, և իր սեփական գործարանն աւագին գումարի մը փոխարէն ծախելով անգլ. ընկերութեան մը, վերջերս ինք վարեց անօրէնի և գլխաւոր բաժնետէրի դիրքը միայն կ'պահէր։ Շատ մը եկեղեցական, կրթական և ազգասիրական հաստատութիւններու օգնած էր, և սիրելի էր Պաքուի, Երևանի, Ղարապաղի մէջ մանաւանդ, և մանաւոր համբաւ մը կ'վայելէ Ս. Հայրապետին։ Իր յուսահատական խորհրդին ոմանք տեղեկացած ըլլալով, վերջին վայրկեանին շատ կ'աշխատին զինք Երևանէն Պաքու տանիլ նորէն, և ծանօթ թաթար դրամատէր—նաւթատէր Թաղիեւ մանաւանդ կ'խոստանայ ամէն դիւրութիւն և մխիթարութիւն ընծայել, բայց կ'երևի թէ ծերութիւնն իրեն հետ կեանքի զզուանքը բերած էր արդէն, ու ա՛լ գոհացնելիք փառաւորութիւն չունենալով, չէ վարանած կեանքը ըլլալու։ Ծերդ այն պահուն ուր իր եղբօրորդին եկած էր զինք տանելու, պատրուակով մը դուրս կ'ելնէ սենեակէն, և ատրճանակով ինքզինք կ'մեռցնէ։ Խնդրոյն ամէնէն հետաքրքրական կողմն այն է թէ ո՛ւր պիտի թաղուի. զի Երևանցիք և իր ազգականները կ'ուզեն իր ագարակին մէջ թաղել զինք, յատուկ յիշատակարան մը կանգնելով հոն, և գործի ընկերներն ու բարեկամները կ'փափաքին Պաքու փոխադրել, մինչ Ս. Հայրապետը ծանուցեր է թէ Ս. Էջմիածին փոխադրել պիտի տայ, և հոն պիտի թաղէ այս անձնասպանը, ի յիշատակ իր այնքան բարեգործ, բարեսէր և եկեղեցասէր կեանքին։

Դիւան ագարակին վաճառումն արգիլելու համար Ատանայի կուսակալութեան ղրկուած Բարձրագոյն հրամանին համեմատ, տեղւոյն վրայ վաճառման չէ ձեռնարկուած։ Տէֆթէրխանէի կողմէ անցեալներն այս մասին ծանուցում մը հրատարակուիլը նոյն հրամանին տեղւոյս Տէֆթէրխանէին հաղորդուած չըլլալէն յառաջ եկած է, բայց այս մասին ալ պէտք եղածն ի գործ կ'դրուի։

—Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը Կ. Պոլիս գալու համար ճամբայ պիտի ելնէ՝ իր ճամբորդութիւնն արտօնող բարեհաճ Իրատէին իրեն հաղորդուելուն պէս։

—Ո՞ւր մնաց Սանասարեան վարժարանին տեղափոխումը։ Այս մասին թէպէտ նորութիւն մը չկայ, բայց յայտնի է թէ Սղերդի վանքը փոխադրելու խորհուրդը բոլորովին ի բաց թողուած է, տեղւոյն զանազան անյարմարութեանց պատճառաւ։ Վայրը պիտի գումարուի Սանասարեան Խնամակալութիւնը, և որովհետև մէկէ աւելի յարմար տեղւոյ առաջարկներ եղած են, Խնամակալութիւնն անշուշտ դիւրաւ պիտի կրնայ ընտրել յարմարագոյն վայր մը քան Խարբերդի յիշեալ վանքը։

—Մեզ լուր կ'տրուի թէ հանգուցեալ Գաբրիէլ Ա. քահանայէն ծաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տուած էր Տ. Մաղաքիա Ս. Պատրիարքն և ո՛չ Խորէն Պատրիարք։ Հանգուցեալը տանկերէն էր Մրհրման էֆ. Տէր Ներսէսեանի, Բեռայր Ս. Պատրիարք Հօր։

—Տ. Մովսէս Եպս. Կէօմիւշճեան չորս օրն Ատալիէն գնաց, ընկերակցութեամբ Ա. գործակատար Սրիս էֆ.ի, և ատոնց Ատանայի կուսակալ Պահրի փաշայի գիրը, զոր ծանուցինք արդէն։ Դատական նախարարն հաճեցաւ նպաստաւոր ընդունելութիւն մ'ընել, և գովեց Ն. Գերապատուութիւնը՝ քանի տարիէ ի վեր ասկախ խնդիր մը լուծելու համար ջանացելուն համար, ինչպէս նաև վկայած էր Ատանայի կուսակալը։ Ցիտոյ այցելեց Տէֆթէրի Խագանիի վերատեսուչ Զիյա փաշային, և արտօնութիւն և դիւրութիւն խնդրեց Պիլէճիկի դպրոցին շինութեան համար, որպէս զի իրեն հետ յաջող լուր մը տանի իր վիճակայիններուն։ Վերատեսուչ փաշան անմիջապէս թուղթերը բերել տալով, իր մասին հարկ եղած գործողութիւնները կատարել տուաւ։ Պիլէճիկի առաջնորդը շնորհակալութեամբ մեկնեցաւ։

—Կարինէն կ'գրեն մեզ Մյս. 31 թուով.—«Կարնեցի պատուաւոր վաճառական Յարութիւն աղա Սարկաւագեան, հրապարակի վրայ ունեցած տունը՝ որ 2—300 ոսկի կ'արժէ, քաղաքիս Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ կտակեց, պայմանաւ, որ իր մահուանէն ետք, քանի որ կինն ողջ է հոն բնակի, իսկ յետ այնորիկ բոլորովին մնայ ազգին։

«—Գարունն ողջունելէս ի վեր դեռ անձրևներէն աչք բացած չենք. Ս. եկեղեցւոյ շինութիւնն սկսաւ ամսոյս 19ին, որ յանձնուած է Ողնի գիւղացի Նաւարեան վարպետ Գրիգորին, ընդ հսկողութեամբ քաղաքապետութեան երկրաչափ Մահմուտ էֆ.ի։

«—Տղայոց մէջ սաստիկ հազ մը ճարակած է որ ցանցառ թուով իր զոհերն ունի, այս հիւանդութեան ի՞նչ դեղ կը հաճին յանձնարարել արդեօք ճարտար բժիշկները։

—Երէկ Ս. Պատրիարք Հօր եպիսկոպոսացման տարեդարձն ըլլալով, Ս. Պատրիարք Հայրը Մայր—եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ ընդունեց ներկայից շնորհաւորութիւնները։

—Սամաթիոյ Աղքատախնամին ի նպաստ ներկայացումը տեղի ունեցաւ երէկ Բղի Շանի թատրոնին մէջ։ Օթեակներն ու թիկնաթոռները մեծ մասամբ գրաւուած էին։ Մ. Կոլտէնպէրկի մանկանց երաժշտախումբը շատ սիրուն եղանակներ ածեց ջութակի ու դաշնակի վրայ։ Թատերական ներկայացումի ու նուագահանդէսի այս խառնուրդը սիրուն նորութիւն մ'է, զոր յղացաւ Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանին ի նպաստ վերջին ներկայացման կարգադիր Յանձնաժողովը։ Երաժիշտ մանուկներն ու իրենց պետը ծաղկեայ պսակներ ու նուէրներ ստացան կարգադիր Յանձնաժողովէն։ Թատերական ներկայացումը, Գեղեցիկ Ատիլէ, զոր ներկայացուց Մնակեան էֆ.ի խումբը, շատ թոյլ, անշէք յօրինում մ'ունէր, բայց դերակատարութիւնը բաւական յաջող էր։ Զաւեշտը, Գոտի մը բէյ, կատարեալ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։ Հասոյթը ստուերն անստոյգ է։

—Երէկ առաւօտ Մայր—եկեղեցւոյ մէջ Պատարագի ատեն աղջիկ մը նուաղեցաւ, բայց բարեբախտաբար անմիջապէս փութացուած օգնութեանց շնորհիւ սթափեցաւ։

—Աղք. Հիւանդանոց. — Մկրտիչ էֆ. Մանուկեանի ընդ. օր. Խօժէն Առաքեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի մէկ օսմ. ոսկի նուիրուած են Հիւանդանոցիս Տէր և Տիկին Տօքթ. Ն. Տաղաւարեան էֆ.։

*** Հանգուցեալ Տիկին Մարիամ Ց. Սագաեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրած են Հիւանդանոցիս Տեարք Եղբարք Նշաստաճեան, Վահրամ Մ. Միքայէլեան 108ական ղրուշ։ (Նւէ Հոգաբարձութեան.)

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՎԻԵՆՆԱ, Յնս. 21.—Այս առաւօտ, Հօֆպուրկի պալատան մէջ, խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Թագաւոր—Կայսեր նախագահութեան ներքև։ Ներկայ էին Կոմս Կօլուխովսքի, Մ. Քալլայ, ասպետ Բէօրալին, Պառոն Ֆէյերվարի, Մ. Քէօրպէր, կոմս Վէլզէրսհայմբ և Խըրուատիոյ կառավարիչ կոմս Խիւն—Հէտէրվարի։ Խորհրդակցութիւնն երկու ժամ տևեց։ Ասպետ Բէօրալին, Պառոն Ֆէյէրվարի, Կոմս Վէլզէրսհայմբ և Կոմս Խիւն—Հէտէրվարի կէս ժամ ևս մնացին Հօֆպուրկ։ Պառոն Ֆէյէրվարի և Կոմս Խիւն—Հէտէրվարի միջօրէէն ետքը Բէշդա վերադարձան։

ԲԷՇԴԱ.—Մաճառ հեռագրական Գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ Կայսրը պաշտօնաթող յանձնեց է կոմս Խիւն—Հէտէրվարիի որ քաղաքական կացութիւնը լաւ մը ուսումնասիրէ, և Վիեննա երթալով տեղեկագիր մը մատուցանէ իրեն։ Այս տեղեկագրէն վերջն է որ Կայսրն որոշում մը պիտի տայ։ Ուստի Կոմս Խիւն—Հէտէրվարի ո և է պաշտօն չէ ստանձնած Նոր Դահլիճը կազմելու։

ՀՌՈՄ.—Թագաւորն ընդունեց Մ. Ճօլիդդիի և Մ. Պէդդօլոյի հրաժարականն և առժամապէս Մ. Ծանարտէլլիի յանձնեց Ներքին գործոց նախարարի պաշտօնն և ծովային նախարարի պաշտօնն ալ դեր—ծովակալ Մօրէնի, և միւս նախարարներն հաստատեց իրենց պաշտօնին մէջ։

ԲԱՐԻԶ.—Խոսփիս այս առաւօտ Բարիզ հասաւ։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ

ԲԱՐԻԶ, Յնս. 21.—Ազգայնական Մ. Կապրիէլ Սիվդօն, որուն ընտրութիւնը բեկանուած էր, այսօր վերընտրուեցաւ Սէնի Չրդ շրջանակին մէջ։ Մօնպըլիօնի մէջ, յառաջդիմական Մ. Օրի ընտրուեցաւ Մ. Տօրիանի տեղ։

ՀՌՈՄ.—Երեսփ. ժողովն ու Ծերակոյտն ի նիստ հրաւիրուած են Յնս. 25ին։

ՎԻԵՆՆԱ.—Վարչապետ Մ. Քէօրպէր պահանջեց որ աւստրիական Պատուիրակութիւնը նշանակուի։ Խորհրդարանն ապա պիտի դադրեցնէ իր նիստերը։

ՀԱՄՊՈՒՐԿ.—Գերման Կայսրը Վիլհէլմ Առաջնոյ յիշատակարանին բացման հանդէսը կատարեց։

ՎԵՐՍԱՅԼ.—Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Մ. Թրուլյօ այսօր նախագահեց ի պատիւ զօրավար Հօշի աւանդական հանդէսին։

ՊՈՒՍԱՔ.—Ծովային նախարար Մ. Բէլդան հաչակաւոր տնտեսագէտ Բիէռ Լըռուաի արձանին բացման հանդէսին նախագահեց։

ԽՈՒԼ—ՀԱՄՐԵՐՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ.—Քիչ երկիրներ նոյնչափ խուլ—համր ունին որքան Արևելք։ Բայց մինչև հիմա, հակառակ անձնուէր և իմաստուն ջանքերու, մեծ բան մ'եղած չէ սփոփելու համար այս տարաբախտներն որք դատապարտուած են ապրիլ ու մեռնիլ կատարեալ տգիտութեան մէջ։ Անշուշտ Թուրքիոյ մէջ կ'գտնուին ընտանիքներ որք միջոցներ չունին իրենց հիւանդ զաւակներն օտար երկիր ղրկելու և կրթութեան բարիքները վայելել տալու։ Նաև կ'գտնուին հարուստ ընտանիքներ որք չեն ուզեր իրենց զաւակներն հայրենի տունէն հեռացնել, նկատելով որ այս հեռացումն երկարդ. պատիժ մը պիտի ըլլայ բնական տկարութեան մը վրայ աւելցած։ Խուլ—համրերու ուսուցիչ մը, ինքն ալ խուլ—համր, բնիկ Պոլսեցի, նոր դարձած է Ֆրանսայէ ուր ուսում առած է ի մանկութենէ։ Կ'ստանձնէ ֆրանս. լեզուն սովրեցնել երկսեռ խուլ—համրերու, առանց ազգի ու կրօնի խտրութեան։ Միևնոյն ատեն կուտայ նաև գծագրութեան և մարմնամարզի դասեր։ Իր փորձառութիւնն և Ֆրանսայի կրթական հաստատութեանց մէջ իր երկարատև բնակութիւնն ապահով երաշխաւորութիւններ են այն վստահութեան զոր պէտք է ներշնչէ։ Փափաքող ընտանիքները կրնան դիմել լրագրոյս խմբագրատունը կամ նոյն ինքն ուսուցչին՝ Մ. Բասքալ Բէքմէզճեանի, Օդէլ Ռիւսյէն, Մէրթէքանի փողոց, 4, Կ.Պոլիս (Ղալաթիա)։ Դասախօսութեանց բացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Հոկտ.ին։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Օ.Ո.	34	39
Ամէնէն բարձր գին	»	35	01½
Ամէնէն վար գին	»	34	38
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	129	87½
Ամէնէն բարձր գին	»	130	50
Ամէնէն վար գին	»	129	87½
Թրանսվալ	»	118	—
Ամէնէն բարձր գին	»	118	—

ԲԱՑՈՒՄ Յնս. 9/22

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	Օ.Ո.	35	04
» » » »	ժամ 5ին	35	06½
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	130	50
» »	ժամ 5ին	130	75
Թրանսվալ	ֆր.	120	—
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղրշ.	610	—
» պարտաթ.	ֆր.	482	—
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	265	—
Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնսիէ	»	268	—
Անատոլուի Երկթ. պրտթ.	»	525	—
» » բժնթ.	Ա.Ո.	12	40
Հելլէնկ. պարգևաւոր Թուղթ	ֆր.	430	—
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	498	—
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	—	—
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ.Օ.	4	75

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քոնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ.Ո.	1	90
» ամիս օրուան	»	4	75
Ռումէլիի Երկթ. »	ֆր.	2	50

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87	25
Անգլիական ոսկի	»	109	39
Բօլ Էմբէրիալ	»	90	—
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	01
Քրիմից	»	51	06
Նոր Մէթալիք	»	104	—
Ռուսլ թղթադրամ	»	8	60

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԱՑ

Լոնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109	—
» » » առտ. թղթ.	»	108	7/8
» չէք	»	110	—
Բարիզ 3 ամիս Պնք.ի թղթ.	ֆր.	23	02½
» » » առևտ. »	»	23	07½
» չէք	»	22	87½
Վիեննա չէք	քուրօն	21	80
Պերլին չէք	մարք	18	63
Օտեսա չէք	րուպլ	8	61

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, Յնս. 20

Օսմ. Քոնս. Սէրի Բ.	Ա.Ո.	61	—
» » » Դ. բաց.	»	31	75
» » » Դ. գոց.	»	31	75
» » » Գ.	»	33	75
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	14	12
Եգիպտական միացեալ	»	104	75
Ազմիրի Երկաթուղի	»	14	50
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	91	18
Փոխառութիւն Գասապա	»	89	50
» Հելլենական 1881	»	43	—
» » 1884	»	43	—
Մօնօբօլ »	»	45	—
Պուլկր. Փոխառթ. 1888	»	94	50
» » նոր 1892	»	94	—
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25	33¾
Թրանսվալ	»	4	68
Դրամազեղչ		3	—

ԲԱՐԻԶ, Յնս. 20

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. բաց.	Ա.Ո.	32	55
» » » Դ. գոց.	»	32	55
» » » Գ.	»	34	55
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	133	—
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	607	—
Օսմ. Մաքս. Նոր Փոխառ. 4%	»	478	—
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	97	30
Քրէտի Լիոնէ	»	1098	—
Պանք տը Բարի	»	1123	—
Սպանիական արտաքին	»	90	55
Իտալական Ռանթ	»	104	—
Թրանսվալ	»	118	50
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25	160
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի		3	—

ՊԵՐԼԻՆ, Յնս. 20

Անատոլուի Երկ. պարտաթ.	մարք	103	30
» » բաժնթ. 60%	»	98	40
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	133	75
Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ.	»	33	10
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20	255
Դրամազեղչ		4	—
Չինաստանի փոխառութիւն 1903		90	40

ՎԻԵՆՆԱ, Յնս. 20

Փոխան. Բարիզի վրայ	քուրօն	95	22
» Լոնտոնի վրայ	»	239	60
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	124	25
Օսմ. Ռէժի	»	350	—
Դրամազեղչ		3	½

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ. — Ստորագրեալս հարկ կ'համարիմ յարգոյ յաճախորդացս ազդարարել թէ մեր վաճառատան պատկանող բոլոր թղթերը, նամակ, մուրհակ, գամպիալ, պօնօ են. որք մինչև հիմա, միայն իմ և կամ եղբօրս Գառնիկ էֆ.ի կողմանէ «Գ. և Կ. Ճէվահիրճեան» անուամբ կ'ստորագրուէին, եղբօրս և իմ միջև տեղի ունեցած անհամաձայնութեան հետևանօք յետ այսմ ո և է թուղթ թէ՝ եղբօրս և թէ իմ կողմանէ միանգամայն պիտի ստորագրուին, և իմ ձեռագիր ստորագրութիւնս չկրող ո և է թղթի երբեք պատասխանատու չեմ։ Բացակայութեանս միջոցին իմ կողմանէ փոխանորդաբար Գրիգոր էֆ. Փէրատեան պիտի ստորագրէ։
Կ. Ա. ՃԷՎԱՀԻՐՃԵԱՆ
Պէյօղլու 1 Յունիս 1903 3—2

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԵՐԿԵՐ
Շէնքերու ներքին և արտաքին մասերու ինչպէս և պատմական յատուկ, դիմացկուն, հոտ չունին, վրայ չեն ելներ, գործածութիւնը դիւրին։
ԱԺԱՆ, ԱԺԱՆ, ԱԺԱՆ,
[illegible]
Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Օսմ. Կայս. Պանքայի դէմ Խնայէթ խան Թ. 80
Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ
Գաւառները գործակալներ կ'փնտռուին։
25—11

Օ ԲՐՕԿՐԷ
ՄԵԹԵՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԼՈՒԱՑՔԻ, ԱՐԴՈՒԿԻ ԵՒ ԳՕԼԱՅԻ
49 Բէյօղլու—Թէքէի Վալիտէ Չէշմէ փողոց 49
Կ'ծանուցուի արգոյ հասարակութեան թէ հաստատուած է լուացք—արդուկ—գօլայի գործարան մը ուր բոլորովին նոր դրութեամբ կ'պատրաստուին ամէն տեսակ գօլայի և արդուկի վերաբերեալ գործեր
Օ ԲՐՕԿՐԷԻ նշանաբանն է՝
[illegible]
* * Մասնաճիւղք.— Բերա, շրջան գործակալ Տ. Ֆրասքի.— Կ. Պոլիս Թօրգոմ Սիրքէճի Իհսան պէյ խան՝ Թիւ 1:— Գատը—Գիւղ՝ Գրիգոր Սիւրմէեան Նաւամատոյցին մօտ Յունաց եկեղեցւոյն դէմ և Բաղար—Եօլը փողոց նորաշէն փուռին կից իր բնակարանը։
* * Բերայի Պատ. յաճախորդներէն կ'խնդրուի որ հաճին հասցէնին իմացնել որպէս զի իրենց հաւաքիչ ղրկուի։ 7—4

ԳԱՒԱՌԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆԻ մեր բաժանորդներուն կ'յիշեցնենք թէ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆ համար երկու ղր.է նամականիշ անհրաժեշտ է։ Առանց որոյ այն հին հասցէն ԱՆՓՈՓՈԽ Կ'ՄՆԱՅ։

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՆԿՐՈՒԱԶ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857 ԻՆ, ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՐՏԱԿՈՎ. ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Ի ՓԱՐԻԶ

ԿԵՆԱՑ ԲԱԺԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332,000,000 ՖՐԱՆՔ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 114,000,000 ՖՐԱՆՔ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 461,035,390 ՖՐԱՆՔ

Այս Ընկերութեան պայմանները՝ գործող միւս ընկերութեանց պայմաններէն, ԱՄԵՆԷՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՆԵՐՆ ԵՆ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ի ցէպ մահու և յկենաց՝ չանսպառնի մասնակցութեամբ և երաշխաւորեալ տոկոսի յ տոկոսով, որպէս նաև այլևայլ դրամագլխոյ կազմութեան, և ցմահ զանձելի տարեթոշակներու։

ԿԱՐԾԵԼ ՈՒՐԵՄՆ ՍԽԱԼ Է ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԵԼԷ ԱՌԱՋ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՆ ԱՉՔԷ ԱՆՑԸՆԵԼ

Մանրամասն տեղեկութեանց համար, դիմել Ընկերութեան Ընդհանուր Գործակալութեան։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՍ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆ Է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԲԱՆԿԱՆ

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ՈՒ ՁԵՌՆՀԱՍ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ Կ'ՓՆՏՌՈՒԻՆ։

Ընդհ. Գործակալ բովանդակ Թուրքիոյ

ՈՐԴԻՔ Ն. ՊԱՌՆԱԴԵԱՆԻ

ՊՈԼԻՍ ՊԱՌՆԱԹԱՆ ԽԱՆ

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER MANUFACTURING C°

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ աշխարհին ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնն ցարդ 400 է աւելի պատուոյ վկայական և շքանշան ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կ'վաճառուին՝ Բերա, Շիշլի ճամբայ, Ղալաթա Սէրայի դիմաց։

Բերա) Շիշլի ճամբայ Պօն-Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։

Ղալաթա) Սինկէր խան, Թիւնէլին եաեւ.) Թրամվայի կայարանին դիմաց։

Ստամպոլ) Սուլթան Համամ թիւ 2.) Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի ստասիօնին դիմաց թիւ 13։

Սկիւտար, Չարշի Պօյու, թիւ 120։

Կեդրոնէն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է Ընկերութեան կեդրոնական վարչատեղին կ'գտնուի Բերա, Շիշլի ճամբայ, թիւ 343 և 343 կրկին, Տիւզ Օղլու Սարգիս Պէյի տունը։

ԼԱ ՖՕՆՍԻԷՌ LA FONCIÈRE

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 20,000,000 ՖՐԱՆՔ

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՊԱՀԵՍՏ 41,000,000 »

Մասնաւոր Տնօրէն Արեւելքի համար՝ Մ. ՍԻԼՎԷՆ ՄԻԼ, Պոլիս

Գործակալ Սվազի Նահանգին՝ Մ. ՍՏԵՓԱՆ ՊԱԼԵՕԶԵԱՆ

Լա Ֆօնսիէռի Պանքաներն են Բրէտի Լիօնէ և Օսմ. Պանքա. 50–17

ԾԱՂԿԱՀԱՐԴ ԿԵՐՈՆՆԵՐ

ՏԻԿԻՆ Պ. Մ. ՀԻՒՍԷԻՆՃԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Հարսանեկան ծաղկեայ զարդերաց

Կ. Պոլիս Զաքմաքճըլար եօքուշ Մեծ-Նոր խանի մէջ վարի յարկ թիւ 47

ՆՈՅՆԻՆ ՎԱՃԱՌԱՏՆԻ

ՄԵԱՐՈՊ ՀԻՒՍԷԻՆՃԵԱՆԻ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ փառաւոր զարդարումներովը ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ եղած սոյն վաճառատան մէջ պատրաստ կը գտնուին ամէն տեսակ մետաքս երիզ, լեմոն ծաղիկ, կրկանդ, քօղ, ձեռնոց, մնտուկ, արծաթապատ ափսէ և մկրտութեան հագուստ։

Անգամ մը կ'արժէ այցելել սոյն վաճառատունն տեսնելու համար ապրանաց տեսակի ճոխութիւնն ու ազնուութիւն և շատ ՖԱՆԹԷԶԻ ձեւեր մաժի կապուածքներու որ ամէնէն դժուարահաճն իսկ կրնայ գոհացնել։

Մասնաւոր յանձնարարութիւնք կ'կատարուին խնամքով և ճշդապահութեամբ։

ՀՐԱՇԱԼԻ ԴԵՂ ՄԸ

Կազդուրող, զօրացնող և արիւնը մաքրող դեղերուն ամէնէն ազդեցիկը, զօրաւորն ու անսուտնամը ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻՆ է որ խիստ դիւրաւ կը խմուի։ Ձեան խաղը, Թոքերին եւ ուրիշ խոտախտ դեղերը չատ անոյշն կը մեան ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻՆ քով, որուն նկատմամբ բժիշկներու հազարաւոր նամակներէն հետեւեալները կարդացէք։

Սիրելի Պ. Նուրի, Հալէպ 23 Յունուար 1899

Ձեր գինիին նկատմամբ արդէն յայտնած նպաստաւոր գաղափարներս անգամ մը եւս կը կրկնեմ. երբեք այս տարիճան կատարեալ եւ ազդու դեղ մը չէր հասած ձեռքս, ուստի յատուկ հիւանդութեանց պարագաներուն երբ հարկ ըլլայ ձկան իւղ գործածել, անոր տեղ ապահովապէս պէտք է տալ ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻՆ, որուն ազդեցութիւնը կրկնապատիկ է ամէն տեսակէտով։ Ձեր գինիին ուրիշ մէկ առաւելութիւնն ալ այս է որ, տղայք մեծ ախորժակով կը խմեն զայն եւ դիւրութեամբ կը մարսեն։

ՏՕՔԹ. ԺԻՊԷՌ

Բարիզ 15 Նոյ. 1898

Պ. Նուրի։ Շատ անգամներ փորձած էի Ձեր գինին, տկարակազմ, անարիւն ու ոսկրագոսներ հիւանդներու եւ չնչատական գործարանները ներղուղներու վրայ եւ ամէն անգամ մեծամեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած։ Այս անգամ ուրիշ զայն դ աստի աղջկան մը որ թուչերուն տակ գեղձեր (պէզ) ունէր եւ որոյ վրայ խոյլի (պահա) սկզբնաւորութիւն մը կը նշմարէի. ուրախ եմ յայտնել որ, չորս ամիս ՆՈՒՐԻԻ ԳԻՆԻ գործածելով հիմայ բոլորովին առողջացած է աղջիկն, որուն նշանտուութիւնը կատարեցին երէկ։

ՏՕՔԹ. ՌԱՎԻՕՆ

Լրացնելու համար մեր պարտականութիւնը կը կրկնենք որ միմիայն եւ միմիայն ՆՈՒՐԻԻ ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՆԻ առնէք առանց խաբուելու կեղծերէն կամ նմանութիւններէն, զորս չահամոլներ պիտի ջանան տալ ձեզ իբրեւ Նուրիի գինիին չափ ազդեցիկ դեղ, բայց մի հաւատաք ՆՈՒՐԻԻ ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՆԻՆ է միայն առողջարար։

ՏՕՔԹ. ՏԵԼՄԻ

Կը ծախուի Կ. Պոլսոյ եւ գաւառներու մեծ դեղարաններուն եւ դեղի մթերանոցներուն մէջ։

Պ. Հայկազեան ... ձեռագիր յանձնարարական

30-40 ... Պ. Հայկազեան ... 12 ...

Վէրժէն Գին

QUINA-LAROCHE

ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ

Ստամոքսի հիւանդութիւններուն դիմադրելու համար, բժիշկները շատ անգամ կ'արտօնեն կազդուրիչ դեղերու դիմել. և ընդհանրապէս Քինքինայի նախապատուութիւն տալով զայն կամ գինիի և կամ ուրիշ ըմպելիքի մէջ լուծելով կուտան։

Աւելորդ է գովեստ կարդալ Քինքինային, որովհետև բժիշկներն ամէն օր կ'գործածեն զայն և հետեւաբար չենք կարծեր որ անոր բուժիչ զօրութիւնն ու հրաշալի ազդեցութիւնը չգիտցողներ գտնուին։ Կարևորն այն է սակայն որ իբր Քինքինայով պատրաստուած դեղ ծախուածներէ շատեր զուրկ են Քինքինային սպասուած բուժիչ յատկութիւններէն, անոր համար Քինքինայի ազդեցիկ հիւթը կեղեւէն զատելու, առնելու արուեստը գաղտնիք մ'է շատերուն համար։ Մինակ ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ ըսուած դեղն է որ կատարելապէս կը պարունակէ իր մէջ Քինքինայի բուժիչ հիւթն ու այժ ստւող ազդեցութիւնը. և չկայ դեղ մը որ ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇԻ չափ այժ տայ մարմնոյն։

Տկարացեան կիներու տկարութեան, ստամոքսի տկարութեան և վատառժութեան համար աչքանչելի դարման մ'է ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇԸ։ Կ'բուժէ նաև անարիւնութեան ամէն տեսակն. հիմնապէս ու արագապէս բուժելու համար պէտք է գործածել ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇԻ ՊՈՂՊԱՏԱԽԱՌՆ տեսակը։ Մէկ խօսքով այժ տալու ամէնէն զօրաւոր դեղը Քինա Լառօշն է։ Կեղծերէն զգուշացէք։ Դեղարաններէն ու մթերանոցներէն անկեղծ ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ փնտռեցէք։ 26–19

Այցելութիւն, ԶՐԻ

Օրհնէք, ԶՐԻ

Փորձ, ԶՐԻ

Գնահատում, ԶՐԻ

Մեր Վաճառատան առէտ առէտ կը հասնին Հնդկաստանի, Սէյլանի, Չինի և Ճավայի ընտրելագոյն արտադրանքները։

ԹԷՅԵՐ

որք մեծ քանակութեամբ կ'սպառին։ Այս անգամ հասած և հասնելիք լաւագոյն թէյեր շատ գոհացուցիչ գներով կ'վաճառուին. առևտրու մէջ գործածուող Թէյեր շատ խնամով զատուած են որք գոհ կ'թողուն այցելուները։

Այցելեցէք ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԷՄԵԱՆԻ Վաճառատանը, Թահմիզ փողոց, թիւ 49, Կ. Պոլիս։

Գաւառներու յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին գոհացուցիչ պայմաններով։ 8

ՍԱԼԱՄԱՆՏՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ · ՀԻՄՆ. ԱՌ 1846 ՏԱՐԻՈՅՆ ՄԻԼԻՈՆ

Դրամագլուխ և պահեստ 7,400,000

Շէնքի, կարասիի, ապրանքի ևն. ապահովագրութեան համար դիմել

ԿՐՕՆՈՒԷԿ, ՏԸՆԼՕՊ և Ընկ.

8, Փօճաման օղլու խան, Պոլիս

ԿՐԷՇԱՄ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան գ. յքը 1900 Դեկտեմբերին	Ֆր. 191,934,570
Տարեկան հասոյթ ապահովագինէներէ և տոկոսներէ, 1900 Դեկտ. 31ին	» 32,467,172
Վճարումներ՝ բանի վիճակներու, ապահովագրութեան պայմանագիրներու, վերագնումներու, ևն. Ընկերութեան հիմնարկութենէն՝ 1848էն ի վեր	» 426,499,043
1900ի տարեշրջանին մէջ Ընկերութիւնը 5556 ապահովագիր յանձնած է, որ կ'ներկայացնեն	» 52,981,500

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ընդհ. գործակալներուն՝

ԷՏՈՒԱՐՏՍ ԷՆՏ ՍԸՆ

Մէյտանճըգ փողոց, Ալալէմճի խան, Պոլիս, իսկ Ղալաթիոյ մէջ Ալեքսիատի խան և Մէյմէնէթլի խան, թիւ 8։

ԲԱԹՐԻՈԹԻՔ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.	ԿԱՐՏԻԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
1824ին ՀԻՄՆՈՒԱԾ	1821ին ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Դրամագլուխ 1,500,000 Անգլ. ոսկի	Դրամագլուխ 2,000,000 Անգլ. ոսկի

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ընդհանուր գործակալք ԷՏՈՒԱՐՏՍ ԷՆՏ ՍԸՆ, Ալալէմճի խան, Պոլիս

ՊԱՅՄԱՆՔ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ,,Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆ	6 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	3 »
ԵՌԱՄՍԵԱՅ	1 1/2 »
ՋՈՒԹԷ ԴՆՈՂՆԵՐՈՒՆ	30 Ֆր.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵԳ." Բօսդով	1 Ֆրղ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ	36 Ֆր.
» ՎԵՑԱՄ. 18 ԵՌԱՄ. 9 Ֆր.	

ԱՐՏԱՍԱՀ."ՏԱՐԵ." հատ բաժնեգ 40 ՖՐ.

ԱՆԳԼ ԼԻՐԱ 119 ղրշ. — 20 ՖՐ.ՆՈՑ 94 1/2 ղրշ. — ՔՐԻՄԻՑ 55 ղրշ.

Նոյն պայմանք՝ Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառի համար ԱՆԽՏԻՐ։ ՄԻՇՏ ԿԱՆԽԻԿ

Նամակի ծրարները՝ 20 հատ 1 ղրշ. նամակ մը 20 ղրշ է հաշուով, և ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ։

Հասցէի փոփոխման համար անհրաժեշտ է ղրկել երկու ղրշ., նամակի հետ։

Բաժանորդ ծախուեր մը կ'վճար է, որոնց տեղի հասցէ մը ռուսակ մը կ'պահանջեն։

Պոլսոյ և գաւառի մէջ, ուր կ'ծառայէ հայ բաժանորդ՝ տնօրէնութեան ծանուցում կատարելու են։

Պոլսոյ բերք կ'ընդուն անոց որ կ'արտօնէ իրենց ղրկուած գրութեան։

Բաժանորդ բառերը կ'ըսուին միայն սոյն հաշուով։ Նամակ մը ... 20 փարա է։

Ազգային յանձնարարութիւններ ՁԵՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԻՐ, Զեկուցման բաժանորդագրութիւն ԱՌՆ ՕՐԻՆ կ'տպուին։

Հին Բիւեր ...ղրկուած ... չեն ... ։ Զրկուած ... չեն ...։

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (83)

ՔՍԱՎԻԷ ՏԸ ՄՕՆԹԷՓԷՆ

ՓՈՂՈՑԻ ԵՐԳՉՈՒՀԻՆ

ՍԷՆ ՄԱՆՏԷԻ ՈՃԻՐԸ

ԺԲ

Լէպակիլէ, քաղաքամէջ այն գարաժն ուր քանի մ'օր առաջ դրած էր զոյգ մը կօշիկները։ Ցնառնոյ չփակէն հանելով Մարթիրոսի տարած խոնանոցէն գողցած դանակը, աչքէ անցուց զայն։ —Ի՛նչ է աս, քառակ կարդալով աչքերը սեւեռելով փայտէ կոթին վրայ ուր գրուած էր—Է. ԼԸՖԱ։ Արձանագրուած և անունը տպուած էր. կարմիր երկաթի վրայ։—Այս կերպով սխալ ճամբէ պիտի երթան արդարութեան խուզարկութիւնները, մրմռաց և դանակը դրաւ կօշիկներուն քով։

ՄԹ

Բոլոր այն հաստատութիւններէն զոր Բասքալ ու Տիկին Կօթիէ պիտի այցելէին Ոստիկանութեան Բնկրէ Ռուսիեօնի ցուց տուածին համեմատ, կար հատ մը որ մասնաւորապէս յանձնարարուած էր իրենց և ուր ամէն իրիկուն կ'հաւաքուէին սենեկապաններ, կառապաններ, սպասաւորներ, մանկունք անպաշտօն, և այլք պաշտօնի վրայ, բայց ամենքը, կամ գրեթէ ամենքը կուգային գրաւ ընելու համար։ Միայն էրիկ մարդերը չէին որ կուգային Բուագիէ փողոցի գրօսարանը, Լիլ և Ինիվէրսիդէ փողոցներուն մէջէն։ Շատ սենեկապանուհիներ և սպասուհիներ, այրերուն չափ զուարթ, կուգային խաղալու, բան մը շահելու նպատակաւ։ Զբօսարանին վրայ նշանատախտակ մը կար որուն վրայ սա բառերը միայն կային.—Զբօսարան—Ճաշարան։ Արդարեւ թէ՛ ճաշարան թէ զբօսարան էր, զոր կ'վարէր տարիքոտ այրի կին մը, որ պէրելու յատկութիւններ ունէր։ Եթէ պէտք էր հաւատ ընծայել հանրային զըրոյցին, բազմաթիւ պաշտօններ կ'գտնէր իր յաճախորդներուն մէջ և հաւասար բարեսրտութեամբ կ'ընդունէր զանոնք։ Այրի տիկին Բուարիէ ձեռնհասօրէն կը վարէր իր հաստատութիւնն և ոսկի կը կարէր։ Շէնքին երեւոյթն համեստ կ'երեւէր անոնց որք սովորական յաճախորդներ չէին։ Միջին մեծութեամբ սենեակ մը, ուր կ'տեսնուէին տասներկուքի չափ փոքրիկ սեղաններ, մէջտ կազմ ու պատրաստ, և մասնաւորապէս օտարականներու և պատահական յաճախորդներու վերապահուած։ Բայց բուն ճաշարանը գետնին տակն էր,—ընդարձակ սրահ մը, որ ցերեկին բակի մը վրայ նայող պատուհաններէն լոյս կ'առնէր, և գիշերն ելեկտրական լոյսերով կ'շողշողէր։ Հոն էր որ մասնաւոր գրասեղանի մը առջեւ կեցած էին պաշտօնեաններն որք գրաւադիրներուն ստակը կ'առնէին և ձիարշաւներէն եաքը իրենց հաշիւը կուտային։ Այս գրաւադրութիւնը գաղտնի պահուած էր։ Գետնայարկին մէջ կ'գտնուէին յիսուն սեղաններ որոց ամէնուն առջեւ յաճախորդ կ'ըլլար իրիկունները։ Կ'ուտէին, կ'խմէին, կ'ծխէին և կ'խաղային։ Բազմաթիւ յաճախորդները միմիայն ծառաներէ բաղկացած չէին։ Առատուն մանաւանդ, հոն կ'այցելէին զանազան պաշտօնատանց մէջ ծառայողներ որք իրենց իրիկուան ճաշն ալ հոն կ'ընէին։ Գիներն այնպէս մը կարգադրուած էին որ ամէնէն համեստ քըսակներուն իսկ մատչելի էին։ Իրիկունը, ժամ 9էն սկսեալ, հաստատութիւնը կը լեցուէր յաճախորդներով և ամէնուն անթերի կերպով ծառայելու համար բազմաթիւ սպասաւորներ կային։ Ցերեկին, այրի Տիկին Բուարիէ գետնայարկի սրահին հաշուեսեղանին առջեւ կ'կենար, մինչ ուրիշ պաշտօնեայ մը ստորերկրեայ սրահին մէջ կ'հսկէր։ Իրիկունը, դերերը կ'փոխուէին։ Զբօսարանին տիրուհին ժամ 7էն կ'իջնէր ստորերկրեայ սրահն և այն տեղի պաշտօնեան վեր կ'ելնէր։ Բարիզի մէջ այս տեսակ քանի մը հաստատութիւններ կան որոց ամենքն ալ գրեթէ բազմաթիւ յաճախորդ ունին։ Կ'գտնուին այն թաղերուն մէջ ուր մասնաւոր տուները շատ են և սեղանապետներ, սենեկապաններ, կառապաններ են։ Կ'հայթայթեն։ Բասքալի և Տիկին Կօթիէի տրուած ուղեգիծին վրայ Ռուսիեօն աւելցուցած էր իւրաքանչիւր հաստատութեան մէկ յատակագիծն որպէսզի կարենան ներս մտնել առանց վարանելու, սովորական յաճախորդներու պէս, որով ամէն կասկածէ ազատ պիտի ըլլային։ Ժամ 7էն սկսեալ, Բուագիէ փողոցի զբօսարան—ճաշարանն իր ելեկտրական լոյսերը վառած էր։ Գետնայարկի և ստորերկրեայ սրահներուն մէջ կ'ճաշէին։ Ժամ 9 1/2ին, այս ճաշողներուն վրայ կ'աւելնային իրիկուան յաճախորդները, խաղալու և գարեջուրի գաւաթներ պարպելու համար։

* * *

Ժամ 8 1/2ին, գետնայարկէն ստորերկրեայ սրահը տանող սանդուղին վրայ երեւցան երիտասարդ մը և կին մը, սև կերպասէ ծածկոյթներու մէջ պահուած նուագարաններով։ Երիտասարդն հագած էր մանրագոյն զգեստ մը, գլուխը դրած էր նոյն գոյն փոքրիկ գլխարկ մը և կապած էր Թօլէնի փողկապ մը։ Այս տարազն իր պարզութեան մէջ վայելուչ էր։ Սև չըջազգեստ մը կ'ծրագծէր կնոջ նուրբ հասակը։ Օղահուս սև վզպան մը կ'ծածկէր անոր ճոխ մազերն և պարանոցին վըրայ կ'համապատասխանէր։ Մնացածը գողնոցին գրպաններուն մէջ կ'տեսնուէին երգի տետրակներ։ Իր գլխանոցին տակ և դէմքին ծպտումին պատճառաւ դժուար պիտի ըլլար դատապարտեալ ժօրժ Կօթիէի կինը ճանչնալ։ Բասքալ մլպտուն երեւոյթ մը և համարձակ ձեւեր ունէր։ Իր տարբին մէջ կ'գտնուէր։ Ռէյմօնտ ընդհակառակն չէր կրնար իր յուզումը պարտկել, տեսնելով այս բազմութիւնն որու ազմկալի խօսակցութիւնը տարօրինակ շշուկով մը կ'լեցնէին ճաշարանին մեծ սրահը։ Բասքալ ու Ռէյմօնտ զբօսարանին տիրուհիէն արտօնութիւն առին և կէս ժամու չափ նուագեցին ու երգեցին, մեծ հաճոյք առթելով ներկայ յաճախորդներուն։ Երբ դըրամ հաւաքելու ելան, Ռէյմօնտ անկիւն մը տեսաւ քանի մը հոգիէ բաղկացած խումբ մը, որու եկած միացած էր Լիւսի Պալլարի նմանող կին մը, և կ'խօսէր մէկու մը հետ, որ Տիկին Ռէյմօնտի կարծիքով սենեկապան Լուի ըլլալու էր, թէև ծպտած էր։ Որչափ որ կրցան լսել, կինը ժամադրութիւն կուտար Լուիի, Դչ. գիշեր տեսնուելու համար Վիննի փողոցին մէջ։ Նուէրներուն հաւաքումէն ետքը, Բասքալ և Ռէյմօնտ, յաճախորդներու խնդրանքին համեմատ, քանի մը կըտոր ևս նուագեցին։ Այդ միջոցին դուրս ելաւ ենթադրեալ Լիւսի Պալլարը, որուն չէր կրնար հետեւիլ Ռէյմօնտ, կասկած չհրաւիրելու համար։ Երբ իրենց գործն աւարտելով զբօսարանէն դուրս ելան, Ռէյմօնտ իր ընկերոջ պատմեց տեսածն ու լսածը։—Ի՞նչ՞ առաջ չըսիք, հարցուց Բասքալ, կ'հետեւէինք։

—Հոգ չէ, պիտի գտնենք զայն, պատասխանեց Ռէյմօնտ։

—Ի՞նչպէս։

—Դչ. գիշերուան համար Վիննի փողոցը ժամադիր եղան իրարու։ Եւ Ռէյմօնտ բառ առ բառ կրկնեց իր լսած խօսակցութիւնը։—Աղէկ, ձենք ալ կ'երթանք ժամադրութեան, պոռաց Բասքալ, և թերեւս այս անգամ կ'յաջողինք երկուքն ալ ձեռք անցընելու։ Պէտք է որ այս գիշեր իսկ գործն իմացնեմ Մ. Ռուսիեօնի։

—Այո՛, թող ամէն բան գիտնայ և խորհուրդ տայ ձեզ։

—Դուք Սէն Մանտէ գարձէք, Տիկին։ Վաղը կուգամ կ'տեսնեմ ձեզ և կ'հաղորդեմ Մ. Ռուսիեօնի հետ տալիք որոշումնիս։ Կառք մը բռնեցէք։ Մինչև կայարան բաւական ճամբայ ունիք։

Երգիչներն այսպէս խօսելով Ինիվէրսիդէ փողոցն հասած էին։—Հասցէ՛ն ալ մոռցանք, ըսաւ յանկարծ Բասքալ։

—Պահեցէք, բարեկամս, ձեր արդար իրաւունքն է, պատասխանեց Ռէյմօնտ երիտասարդին ձեռքը լեցնելով իր բաժինը։ Պարապ կառք մը կ'անցնէր։ Բասքալ նշան ըրաւ կառապանին որ կեցաւ։ Տիկին Կօթիէ նստաւ։ Երիտասարդ երգիչը գոցեց դռնակն և ըսաւ կառապանին։ —Վէնսէնի կայարանը։

Կառքը ճամբայ ելաւ։

Կ

Մինչ Բասքալ երկաթուղիէն կ'իջնէր ի Սէն Մանտէ, Ռուսիեօն, ինչպէս գիտենք, իր ճամբան շարունակելով իջած էր Բարիզի կայարանը, ուրկէ Ոստիկանութեան պաշտօնարանը գնաց մտմտուքի մէջ թաղուած։ Ժամ 6ին էր որ Քննիչները կուգային Ոստիկանութեան Տնօրէնին հրահանգներն առնելու։ Ուրեմն Ռուսիեօն վստահ էր որ այդ ժամէն առաջ իր գրասենեակին մէջ պիտի գտնէր Տնօրէնը, եթէ սակայն արտաքոյ կարգի պարագայ մը ներկայացած չըլլար։ Դիւրին է հասկնալ թէ Ոստիկանութեան Քննիչն հաչիւ պիտի տար թէ ի՛նչպէս անցուցած էր օրը, և անոր պիտի յայտնէր գոյութիւնը տուներ թալլող չարագործներու խումբի մը որուն, իր կարծիքով, մասնակից էին Ալպէր Ֆօնդէնն սպաննողները։ Նաև, մաքին մէջ ունէր քանի մը յանդուգն ծրագրեր զորս գործադրելէ առաջ կ'ուզէր իր պետին հաւանութեան ենթարկել, թէև ամենայն գործելու ամէն ազատութիւն տուած էր իրեն։ Երբ Ռուսիեօն պաշտօնատուն հասաւ, Ոստիկանութեան Տնօրէնն արդարեւ իր գրասենեակն էր։ Քանի մը Քննիչներ հրամաններու կ'սպասէին։ Շօքէ ալ անոնց մէջն էր։ Սեղմեց Ռուսիեօնի ձեռքն երբ զայն կ'մտցնէին գրասենեակէն ներս որուն դուռը ծառայող ծանր օթոցները գոցուեցան խակոյն։—Նոր բան մը կա՞յ, հարցուց Տնօրէնը։

—Կայ, և շա՛տ։

—Լիւսի Պալլարը գտա՞ք։

—Բօլին Լըռուն ըսէք։

—Բօլին Լըռո՞ւ, կրկնեց Տնօրէնը զարմանքով։

—Այո՛։ Ան կ'երեւայ բուն անունը կեղծ Լիւսի Պալլարի որ մասնակից է գողերու խումբի մը։ Ցուցած թէ չատ չքչած պիտի ձերբակալենք այդ գողերը։

—Պատմեցէք նայիմ։

Ռուսիեօն, խօսողի ճշմարիտ տաղանդով մը, մանրամասնօրէն պատմեց իր ճամբորդութիւնն ի Շանտիյի, ուր տեսած էր բուն Լիւսի Պալլարն և անոր բերնէն իմացած էր թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ իր թուղթերն ու վկայականները փոխուած էր Բօլին Լըռուի, որ այս անուամբ պաշտօնի մտած էր ի Սէն Մանտէ։ Պատմեց Սէն Մանտէցի բարի կնոջ ըսածները, գողերու խումբի մը մասին։

(Շար.) Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ